

KIYAMET KONULU TARİHİ BELİRSİZ BİR MESNEVİ: DESTÂN-I ARASÂT

Yrd. Doç. Dr. Abid Nazar MAHDUM*

Öz

Eski Anadolu Türkçesi sahasında yazılmış küçük bir risale olan *Destân-ı Arasât*'ta kıyamet günü ve mahşer meydanında olacak hadiseler anlatılmaktadır. Makalede bu metnin transkripsiyonu yapılmış ve gerekli görülen kelimelerin karşılıkları verilmiştir. Metin, çeşitli yönlerden incelenmiş, söz konusu risale ve konusu hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mahşer, Eski Anadolu Türkçesi, Destan, Kıyamet.

Abstract

An Undated Masnavi About The Doomsday: Dastan-ı Arasat

The *Dastan-i Arasat* is a pamphlet written in Old Anatolian Turkish on The Judgment Day (Qiyamah) and what will happen to people assembled that day on the Plain of Mahshar. In this paper the author gives an overview on the issues related to the subject of the pamphlet and its comprehensive description. The paper also provides full transcription of the work and supplies it with author's commentaries.

Key words: Plain Of Mahshar, Old Anatolian Turkish, Dastan, Judgment Day (Qiyamah).

'Araşâtın kelime manası, arsanın cemi ve kıyamet sahrası, mahşer sahrası, meydanı (müfred manasında cem) şeklinde anlatılmaktadır¹. *Gıyasu'l-lugat*'ta² ise şu şekilde bildirilir: "Kıyamet manasına geldiği de

* İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi.

¹ M. Muin, *Ferheng-i Fârsî*, Tahran 1371, s. 2288.

² Gıyaseddin Muhammed bin Celaleddin, *Gıyasu'l-lugat*, Tahran 1362, s. 578.

kaydedilmiştir”. İskender Pala, “Edebiyat mahşer, hesap günü ve delilik mefhumlarıyla birlikte kullanılır” der³.

Makalemize konu olan metnin ilk beyti, aslında başlık da sayılabilir. Beytin vezninin bozuk, kafiyesinin uyumsuz oluşu da bunu desteklemektedir. Buradan hareketle metni “Destân-i ‘Araşât” şeklinde adlandırabiliriz. Metnin “destan” olarak değerlendirilmesi, bir vakanın uzunca anlatılması hikâye edilmesi sebebiyledir. Aslında burada, geçmiş değil, gelecekte olacak olan bir hadise anlatılmaktadır. Şemsettin Sami, destanı “Bir vak’a veya hâli hikâye eden âmiyâne manzume”⁴ şeklinde tarif etmektedir. Burada “âmiyâne manzume” ifadesiyle destan türünün daha çok halk edebiyatında işlendiğine işaret ediliyor olsa gerek. Ancak klasik Türk edebiyatında da bu türün var olduğunu biliyoruz. Tâhirü’l-Mevlevî de bu konuda şöyle der: “‘Destan’ kelimesini divan şairleri de kullanmışlar, aruz vezniyle yazdıkları manzum hikayelere ‘dâstân’ tabir etmişlerdir... Divan şairlerinin ‘dâstân’ı, ale’l-ekser mesnevi şeklinde yazılırdı. Halk şairlerinin ‘destan’ı ise ‘dörtleme’ denilen şekilde ve ekseriya ‘altılı+beşli’ hece vezninde tertib edilirdi”⁵. Halk şiiri normlarıyla hece vezni kullanılarak dörtlüklerle yazılan destan şeklindeki manzumelerde, kıyamet konusu da dahil olmak üzere farklı konuların işlendiğini görüyoruz. Kıyamet konusunu işleyen bu tür destanlara örnek olarak Muhammed Lutfi’nin “Kıyamet Destanı” adı altında yazdığı manzumeyi zikredebiliriz⁶.

Metnimiz, klasik edebiyat normlarına uygun olarak mesnevi nazım şekliyle ve aruz vezninin *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla yazılmıştır. Ancak kullanılan dil, üslup ve anlatım tarzı metnin yazarının klasik edebiyat kriterlerini tam olarak yerine getirebilen bir şair olmadığını göstermektedir. Vezindeki bozukluklar, imla hataları ve edebi sanatlara pek başvurulmaması gibi hususlar, bunu göstermektedir. Burada sade bir dil ile fazla estetik ve sanat kaygısı güdülmeyen yazılan destanın gayesi, halkı bilgilendirmektir. Ahiret gününe inanmak, imanın şartlarından olup söz konusu metinde de kıyamet gününde olacaklar anlatılmaktadır. Mesnevinin yazıldığı Osmanlı sahasını göz önüne alarak, İslam âlimlerinin bildirdikleri istikamette hadis-i şerifler ile iman ve itikat bilgilerini anlatan diğer bazı eserlerin, metnimizin kaynağını oluşturduğunu söyleyebiliriz. Ancak, muhtevada dikkati çeken bazı hususlar, konumuz olan metni, yani “Destân-i ‘Araşât”ı yazan kişinin ilmi seviyesinin çok ileri olmadığını düşündürmektedir. Mesela Cehennem tabakalarının kaynaklarda genel olarak bildirilenden çok farklı anlatılması bu kuşkuyu arttırmaktadır. Elbette bu hususta farklı rivayetler nakledilmiş olabilir. Ancak

³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara 1990, s. 37.

⁴ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 1989, s. 598.

⁵ Tâhirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, İstanbul 1973 (2. bsk. 1984), s. 34.

⁶ Muhammed Lutfi, *Hulâsâtü’l-Hakâyk*, İstanbul 2006, s. 640-651.

bu bilgilerin bir hayli farklı anlatılması, bu konuda biraz dikkatli olmayı gerektirmektedir. Zaten metnin yazarının ilmi vasfı bilinen biri olmaması, muhtevaya daha dikkatli yaklaşılmasını gerektirecektir. Ancak bizim yapacağımız inceleme metnin dil ve edebi malzemesi olması hasebiyle metindeki dini bilgileri incelemeyi ehline bırakıyoruz.

“Arasat Destanı”nın böyle bir konuda halkı bilgilendirmek için, hatta mevlid okuma geleneğine de uygun olarak meclislerde okunmak üzere yazıldığını düşünürüz. Son kısımda geçen

derdiñe dermân ola çün Muştafâ
vir şalevât karşısin ol şafa

şeklindeki beyitte, salevat getirmek için yapılan davetin mecliste bulunan dinleyicilere yönelik olduğunu düşünebiliriz.

Bu konuyu işleyen çok sayıda esere rastlamaktayız. Bunlar, “Kıyâmet-nâme”, “Mahşer-nâme”, “Ahval-i Mahşer”, “Destan-ı Mahşer” gibi isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Böyle isimler altında çok sayıda yazma nüsha da bulunmaktadır. Prof. Dr. Amil Çelebioğlu, bu tür mesneviler hakkında şöyle der: “Ahvâl-i kıyâmet, mahşer-nâme, âhiret-nâme türünden mesnevilerde, bazı farklarla kabir azabı, ba’s ahvâli, mizân, ehl-i cennet, ehl-i cehennem, şefâat-i Resulullah ve benzeri konular işlendiği gibi ayrıca kıyamet kopmadan önce zuhur edecek alâmetleri anlatan eş-râtü’s-âa nev’inden manzumeler de yazılmıştır”⁷. Amil Çelebioğlu, bir başka eserinde de 13. asır mesnevileri arasında saydığı Şeyyad İsa’nın *Ahvâl-i Kıyâmet* adlı 343 beyitlik mesnevisinin bu türün ilk örneği olabileceğini şöyle ifade etmektedir: “Konusunu bir hadisten alan bu eser, mahşer-nâme nev’inden dini didaktik halk tipi bir mesnevidir. Bu tarzdaki eserlerin tertip hususiyetini ihtiva eden Şeyyad İsa’nın bu manzumesi, nev’inin ilk örneği olabilir⁸. Bu konuda yazılmış mesnevilerin küçük hacimli manzumeler olduğu dikkati çekmektedir. Dolayısıyla hep mecmuaların içinde yer aldığını görürüz.

Kıyametle ilgili hususların farklı konularda yazılmış olan mesnevilerin içinde yer alabildiğine de şahit olmaktayız. Mesela 14. asır Altın Ordu (Kıpçak) sahası şairi Hüsam Katib’in 770’te yazdığı *Dâstân-ı Cümcüme Sultân* adlı eserinde dünya, ahiret ve cehennem ahvalinin tasvir edildiği belirtilmektedir⁹.

Yukarıda belirttiğimiz gibi bu konuyu işleyen çok sayıda yazma bulunuyorsa da manzume isminde “Arasât” kelimesinin kullanıldığı iki örnekle karşılaştık. Birisi bizim kullandığımız ve Prof. Dr. Osman Sertkaya

⁷ Amil Çelebioğlu, “Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 1998, s. 361.

⁸ Amil Çelebioğlu, *Türk Edebiyatı’nda Mesnevi*, İstanbul 1999, s. 39.

⁹ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara, 1986, s. 148.

özel kütüphanesinde bulunan bir mecmuanın içindeki metindir¹⁰. Diğeri de Milli Kütüphanede bulunan ve yazarı bilinmeyen bir nüshadır¹¹. Bu nüshanın bizim esas aldığımız metin ile aynı olduğu anlaşılıyor ise de bazı eksik ve fazlalıklar yanında iki metnin beyitleri arasında da bariz farklar görülmektedir. Bu sebeple iki metin arasında tam bir edisyon kritik çalışması yapmakla metni en doğru şekliyle ortaya koymak bakımından istenilen neticenin elde edilemeyeceğini düşündük. Ayrıca Milli Kütüphane nüshasında görülen ilave ve çıkarmaların hayli fazla olması, asıl yazarın dışında, müstensih veya başka bir kişinin metni kendine göre yeniden işlemiş olabileceğini düşündürmektedir. Başka bir ihtimal de öteki nüshanın müstensihinin metinde tasarruf yapmış olabileceği ise de bu çok zayıf bir ihtimaldir. Çünkü Milli Kütüphane nüshasında, metin uzun olduğu halde yazarın zikredildiği beyit yoktur. Ayrıca metin kurgusu ve nazmın işleniş tarzı Osman Sertkaya nüshasında¹² nispeten daha düzgün gözükmektedir. Her ne kadar metin üzerinde tam bir edisyon kritik çalışması yapılmadıysa da iki nüsha karşılaştırıldı ve gerekli yerlerde diğer metinden alıntı yapılarak dipnotta açıklama yapıldı. Tarih kaydının her iki metinde de bulunmayışı, daha sağlam bir neticeye varmayı güçleştirmektedir. Her ne kadar manzumenin yazıldığı tarih bilinmiyorsa da metnin dil özellikleri, kullanılan kelimeler ve imla hususiyetleri, söz konusu destanın 15. veya daha önceki asırlarda yazılmış olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle imlada dikkati çeken, Türkçe eklerin ünlülerinin hareke ile gösterilmesi ve diğer bazı kelimelerin yazılışında da bu tip tercihlerin görülmesi, Eski Anadolu Türkçesi edebi dilinin daha tekâmülünü sürdürdüğü, imla kaidelerinin tam oturmadığı devreleri akla getirmektedir. Manzumede, az da olsa Çağatay Türkçesi özelliklerinin de görülmesi, metnin Eski Anadolu Türkçesi devresine ait olduğunu göstermektedir¹³. Açıklamalar bölümünde bu konuda örnekler yer verilmiştir.

Milli Kütüphane nüshasında¹⁴ aralarda, özellikle son kısımda uzun ilavelerin bulunduğunu belirtmeliyiz. OFS nüshasında konu mahşer

¹⁰ *Destân-ı Arasât*, Osman Fikri Sertkaya nüshası, s. 1-17. Destan-ı Arasat yazmasının OFS nüshası, Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'nın 1970 yılında antikacı Türkolog Mustafa Kayabek'in dükkanında yaşlı bir adamdan satın aldığı iki yazmadan birinde bulunmaktadır. Yazmaların birisi Mevlana Firkati'nin eseri *Kırk Sual*, diğeri de Eski Anadolu Türkçesi mesnevilerini ihtiva eden bir mecmuadır. Transkripsiyonunu yaptığımız 17 sayfalık metin, bu mecmuadaki ilk mesnevidir. Transkripsiyonda varak değil sayfa numarası kullandık.

¹¹ *Rivâyet-i Mahşer-i 'Arasât ve Münacât-ı Muhammed Mustafâ (Sallallahu aleyhi vesellem)*, Milli Kütüphane, Arşiv No: 06 mil yz a 3548/, Dvd No: 192, Ypr. 33b-37b.

¹² Osman Sertkaya nüshası, sonraki kayıtlarda "OFS nüshası" veya "OFSN" şeklinde geçecektir.

¹³ Bu hususta daha fazla bilgi için bak.: Azmi Bilgin, "Eski Anadolu Türkçesinde Karışık Dil Unsurları Taşıyan Eserler ve Dil Özellikleri", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 93, Aralık 1990, s. 63-76.

¹⁴ Milli Kütüphane nüshası, sonraki kayıtlarda "MK nüshası" veya "MKN" şeklinde geçecektir.

meydanında olacak hadiselerle sınırlı kalmışken MK nüshasının sonunda cennet nimetlerinin de anlatıldığını görüyoruz. OFS nüshasının konu bütünlüğü düşünüldüğünde MK nüshasının genişletilmiş müstensih nüshası olması ihtimali güçlenmektedir. MKN'da OSN'nın bitiminden sonra değil, bu nüshanın sonundan on beş beyit atılmak suretiyle ilave yapılmıştır. OFSN'da bu atılan kısımda müellif ismi "Yahyaoğlu" şeklinde geçmektedir. Müellif kaydı, isimden önce geçen "bu" kelimesiyle birlikte düşünülerek "Boyacıoğlu" şeklinde de okunabilirse de hareketler dikkate alındığında bunun, pek doğru bir okunuş olmayacağı görülmektedir. MKN'da ise müellif kaydı bulunmamaktadır.

Son olarak kütüphanesinde bulunan nüshayı çalışmam için bana veren Prof. Dr. Osman Sertkaya hocamıza teşekkür etmekten mutluluk duymaktayım.

Metin Değerlendirmesi

Metin, diğer edebi hususlarda çok fazla kıymet arz etmediği gibi veznin kullanımı açısından da çok başarılı sayılmaz. Vezinle ilgili dikkati çeken bazı hususlara, "Açıklamalar" başlığını taşıyan kısımda yeri geldikçe temas edilmiştir. Manzumede, Kur'an-ı Kerim'den yapılan alıntılar da bulunmaktadır. Bu kısımlarda da veznin pek gözetilmediğini görüyoruz. Bazı küçük müdahalelerle veznin düzeldiği kısımlar da vardır. Bu vezin bozuklukları, belki müstensihin müdahalesiyle meydana gelmiş de olabilir. Mesela 3-35/b'de. "şoñra" kelimesi, "şoñ" şeklinde yazılırsa, vezindeki bozukluk ortadan kalkmaktadır. Mana da değişmemektedir. Mısra, şöyle olabilirdi: "Bu didüğümdeñ kıyâmet şoñ kıpar". Buna benzer diğer bazı örnekler de göze çarpar:

9-109/a- "Niçeler" şeklinde olan kelime, "niçeleri" okunursa vezin düzeliyor.

10-129/b- "Tohmını" şeklinde yazılan kelime, "tohmı" yazılırsa vezin düzeliyor.

7-84/b- "Ağlamağdan": "Ağlamağ(dan)" yazılışı, vezni bozduğu gibi mana dikkate alındığında da uygun düşmemektedir. "Ağlamak" şeklinde yazılırsa vezin düzelmektedir.

10-128/b- Bu mısradaki da "olisardur" ifadesinin sonundaki ek kaldırılırsa vezin düzelmektedir.

8-100/a- "Öçürmüş(ler)idi". Burada da çokluk eki atılırsa vezin düzeliyor.

11-141- OFS nüshasında "selâsiller" şeklinde yazılı olup vezni bozmaktadır. Bu kelime, MK nüshasına göre "selâsil" olarak yazıldı. Böylece vezin düzelmiş oldu.

12-150/b- Bu mısradaki "çünki" kelimesi "çün" yazılarak vezin düzeltilebilirdi.

Metinde mana düşünüldüğünde farklı okunması uygun olan bazı kelimeler, anlama bağlı olarak yazılışından farklı okunduğunda bu defa ve-

zinde sekte meydana getirmektedir. Bu tür durumlar, metni okumakta güçlüğüne sebep olmaktadır. Mesela 1-5/b'de **“melek”** kelimesi, mana dikkate alındığında daha uygun bir okuyuştur. Ancak metindeki harekelemeye göre ise “melik” veya “milk” okunması mümkündür. Kelimenin “milk” okunması durumunda ise vezindeki aksaklık da düzelmiş oluyor. Fakat böyle bir okuyuşta anlam bozulmaktadır. Yahut veznin düzelmesi için “melek”ten sonra hareke ile gösterilmiş “ü” bağlacını okumamak gerekiyor.

Metindeki harekeleme, bazen vezin bakımından doğru olmayabilmektedir. Mesela 8-94/a'da **“virile”** şeklinde harekelenmiş olan ifade, vezin gereği **“virle”** okunmalıdır.

Bazı kelimelerde farklı imla kullanılmasının sebebi bu kullanışın vezin icabı olabileceğini düşündürmektedir. Bu gibi hususlara **“Notlar”** kısmında yeri geldikçe temas edilmiştir. Burada da birkaç örnek zikrederim:

12-151/a- **“yine”**: (vezin icabı iki y ile **“yīne”** şeklinde yazıp uzatılmış)

9-114- **“süreler bölük”**: (vav ile uzun okumak için) bölük (hareke ile kısa okunuş için) kâfirleri (muhtemelen vezne daha iyi uydurmak için birincisinde uzun ikincisinde kısa okunmuş)

10-123/b- **“zire”**: (**zīrā** olan kelime kafiye zoruyla h ile yazılmış).

12-151/a- **“yine”**: (vezin icabı iki y ile yazıp uzatmış) geldük biz kıyâmet hâline 12-151/b- **gey kulağ vur râvîlerün** (y'siz **“râvi”** şeklinde hareke ile yazmış) **kâline**.

Az da olsa metinde küçük edebi çabalar göze çarpar. Mesela 6-78/'de beytin kafiyesi cinas ile sağlanmış. Ancak aynı şekilde birçok yerde kafiye bozukluklarını da görmekteyiz. 1-6/b'de olduğu gibi. Bazı yerlerde kelimenin asli şekli yazıldığında kafiyede problem olmayacağı ortada iken kelime mahalli telaffuzu ile yazılarak düzgün kafiye elde etme, önemsenmemiş görünmektedir. 2-14: (**şâz-âzâd** kafiyesi).

Bu tip metinlerde olağan saymamız gereken bir husus da tekrarlarıdır. Burada bir iki yerde mısra tekrarı göze çarpmaktadır:

9-115/b- (tekrar mısra, krş. 15. beyit); 14-176/b-174. beyitle bir kelime farkıyla mısra tekrarı).

Açıklamalar:

Metinde görülen bilinen şeklin dışına çıkan farklı imla şekilleri aşağıdaki gibi tespit edilmeye çalışılmıştır. Nazım tekniğiyle alakalı görülen noktalara da gerektikçe temas edilmiştir.

Hal ekleri

Akuzatif

Akuzatif eki hareke ile gösterilmiş:

8-103/a, 12-149/b : *küllî*; 16-206/a: *şrâti*; 1-6/b : *tamuyı* ; 5-56/a-*dünyâyı* (akkuzatif eki tek ye ile yazılmış) ; 5-54/b, 6-71/b *buru* ; 7-83/a-*halâyıkı* ; 7-84/a : *kendözini* ; 9-105/a : *şrâti* ; 10-130/b-*hakki* ; 12-154/a, 14-179/a : *bizi* ; 14-170/b : *İsmâ'il'i* ; 5-61/a : *yiri* ; 5-64/a : *irâfil'i* ; 5-65/b : *şuru* ; 7-84/a : *kendüzini*.

Akuzatifin normal şekilde y harfi ile yazıldığını da görüyoruz. Mesela : 1-7/b: *tamuyı* ; 5-56/a : *dünyâyı* ; 14-170/b : *sizi*.

Ablatif

Ablatif ekinin Çağataycada olduğu gibi *-d(i)n* şeklinde yazıldığına da rastlıyoruz:

3-38/b : *içmedin, yimedin*

Datif

Datif ekinin h yerine elifle yazıldığı örnekler de vardır:

9-116/a : *aşağa* ; 9-116/b : *uşağa*.

Genetif

3-28/a : *zamānuñ* (zamān kelimesiyle genetif eki olan sağır kef arası-na vav harfi getirilmiştir).

İyelik

Hareke ile gösterilmiş:

17-210/a : *şuçı* ; 6-66/b : *ehli*; 8-93/a : *hayrı* ; 9-112/a : *ferişteleri* ; 15-187/b : *habibi*.

Şahıs eki

Bazı yerlerde nazal n ile yazılmamış:

2-23/b : *-mu sın* ; 7-91/b : *olmayasın* ; 17-209/b : *karışasın* ; 14-173/b : *bekleyensin*.

“Küllü”, hareke ile ve 2. çokluk şahıs ekiyle ayrı yazılmış:

14-177/b : *küllünüz*.

Çokluk Eki

1- Lam harfi, çift değerli (şedde ile) yazılmış:

1-8/b : *kulları* ; 11-141/a : *selāsiller*

2- Çokluk eki lam, güzel he ve re ile yazılmış:

13-168/b : *bulara*

-lık isimden isim yapma eki

Bu ekin de lam harfi şeddeli olarak yazılmış şekline rastlıyoruz:

7-90/a-b : *yullık*.

-lık eki, aynı fonksiyonda bir başka ekin üzerine getirilmiştir. Türkçedeki *lık* *lik* ekine karşılık olan Farsça *-ī* ekinin burada hareke ile göste-

rildiğini, yani (*zārılık*) şeklinde kısa ünlü ile yazıldığını görüyoruz. Bunu da Türkçeleşmeye örnek olarak zikredebiliriz:

13-166/b , 15-185/b : *zārılık*.

9-109/b : *zārī* (*zārī* olan kelimenin sonunda y yazılmayıp hareke kullanılmış).

Gerundium

Gerundium eki hareke ile gösterilmiştir:

5-61/b : *ṭayayı*

Gerundium ekinin doğru şekli ile, yani harf ile (y harfi) gösterilmiştir:

6-77/b : *ṣalrı*

Bu iki şekli aynı mısradan da görebilmekteyiz:

9-108/a : *segirdi* (son ünlü y ile), *segirdi* (son ünlü hareke ile).

-*madan* zarf fiilinin Çağataycada olduğu gibi -*madın*, -*medin* şeklinde yazılan örnekleri vardır:

3-38/b : *içmedin* ; 3-38/b : *yimedın*

Görülen geçmiş zaman eki

Geçmiş zaman eki ünlüsünün hareke ile gösterildiğine çokça şahit oluyoruz:

1-2/a : *geldi* ; 6-71/b : *geldi* ; 10-123/b : *itmedi* ; 8-100/a : *kılmışlarıdi* ; 8-100/b : *öçürmüşleridi* ; 13-163/a : *viridi* ; 13-163/b : *oldı*, *kırtarmadı*

Diğer bazı ekler

14-171/b : *dilerise* (*dile-* fiili -*r* geniş zaman ekiyle yazılırken fiilin ünlüsü *h* harfi ile belirtilmiş).

6-77/b : *yürümezdi* (olumsuzluk ekinin *z*'si *zel* harfiyle yazılmış),

11-132/a : *kıla* (alışılmamış şekilde *elif* harfiyle yazılmış)

İşaret zamiri

“Bu” işaret zamirinin ünlüsünün hareke ile gösterildiği örneklere rastlıyoruz:

12-148/a , 14-172/a : *bu* ; 13-160/a ; 15-188/b : *bugün*.

İmek fiili

3-33/a : *varısa* (bitişik yazılmış olup “*var*” kelimesi elifsiz, “*ise*” kelimesi de y ile yazılmıştır) ; 3-33/b : *varısa* (bitişik yazılmış olup “*var*” kelimesi elifli, “*ise*” kelimesi de y siz yazılmıştır. Ancak y sesi hareke ile karşılanmıştır).

12-152/b : *itdügüdük* (imek fiili *ü* ile yazılmıştır).

ve Bağlacı

ve bağlacı hareke ile gösterilmiştir:

4-44/a : *māl ü mīlk* ; 4-51/a : *mağrib u maşriq* ; 5-53/b : *ay u yıldız* ;
5-57/b : *öñ ü soñ* ; 15-185/b, 16-205/a : *hāş u 'ām* ; 16-205/a : *bay u*
yohsul ; 16-207/a : *hūr u hulle fāhir u tāt u burāq*.

ki Bağlacı

8-97/b : *ne ki* (ki bağlacı h ile yazılması gerekirken y ile yazılmış. dü-
şük bir ihtimalle kelime *neñ* olabilir).

Edatlar

“Ne” soru edatının son ünlüsü hareke ile yazılmış:

6-67/b ; 16-203/a : *ne*.

Diğer bazı edatlar için de şu farklı imlalar göze çarpmaktadır:

9-105/b : *gibi* (son ünlü hareke ile)

16-206/a : *şevkile* (bitişik yazılmış), 16-206/b : *cevkile* (bitişik yazıl-
mış)

Tamlamalar

Tamlamanın yanlış imla ile, yani harf ile (y ile) gösterildiğine şahit
oluyoruz:

1-2/b 4-46/a : *şāh-ı* ; 3-29/b : *ñül-i* ; 15-188/b : *belā-yı* .

Çok az görülen bir tamlama şekli olan Arapça-Türkçe tamlama da gö-
rülmemektedir:

11-131/a : *küll-i bunları*.

Ses değişimleri

i-e değişikliği:

4-42/b : *ikeleyin* = *ikileyin* (i harfi h ile karşılanmış, bilinen şekli y ile)
; 14-180/a : *ike* = *iki* (i harfi h ile karşılanmış, bilinen şekli y ile); 5-59/a:
yiñe = *yini*. (Kelimenin sonunda h yazılıp kef harfinin altına esre konma-
sı, telaffuz hususunda bir tereddüdün bulunabileceğini akla getiriyor).

t-d değişikliği:

7-89/b : *dün* (Genel imlası: tün) ; 10-130/a : *yeddüğüne* (dal şedde
ile yazılmış. normal imla: *yetdüğüne*).

k/g-v değişikliği:

10-128/a : *evsük=eksük*.

Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde imla hatası

“*Mustafā*” kelimesinin son sesi, elif-i maksure şeklinde (y) ile yazılma-
sı gerekirken elif ile yazılmıştır: 1-11/a; 6-68/a; 6-76/a; 15-185/a; 15-
190/a; 15-192/a; 15-194/a; 15-195/a; 16-196/a; 16-199/a; 16-204/a;
17-209/a; 17-214/a.

Bazı kelimelerde ise bunun aksine elif ile yazılması gereken kelime y ile yazılabilir: 15-193/a : *nidā* (elifle yazılan kelime, burada y ile yazılmış).

1-2/a *ḥatruma*: (“*ḥāṭruma*” şeklinde yazılması icap eden kelime, elifsiz ve tı yerine te ile, “*ḥatruma*” olarak yazılmıştır. Bu yazılış, vezindeki bozukluğu tamamen olmasa da düzeltmiştir) ; 1-4/a : *maḥlūḳāt*: (vav’sız yazılmıştır) ; 1-5/b : *ādem* : (Dal ve mim harfleri arasında he harfi yazılmış) ; 1-11/b : *ḳāf*: (ḳaf şeklinde kısa, yani elifsiz yazılmıştır) ; 2-15/a : *āzād* : (z yerine zel ile yazılmış. Krş. 1-7/a: bezedi) ; 2-24/a : *sū’āl* (kelimenin vav harfi hareke ile gösterilmiş) ; 3-28/b : *dünye* (vezin icabı “*dünyā*” şeklinde elifle değil, kısa okunacak şekilde güzel h ile yazılmıştır) ; 3-28/b : *ḳāzī* (“*ḳāzī*” kelimesi y’siz kısa okunacak şekilde yazılmıştır) ; 3-29/b : *dīn* (kelime, kısa okunacak şekilde y’siz yazılmıştır) ; 3-30/a ; 3-32/a : *pīr* : (Kelimenin y harfi hareke ile gösterilmiştir) ; 3-30/b : *cūvān*: Türkçe’de “*civān*” olarak telaffuz edilen ve farsça aslı “*cevān*” şeklinde olan kelime, ötre ile “*cūvān*” okunacak şekilde harekelenmiştir) ; 3-31/b : *sermayā* (“*sermāye*” olarak yazılması gereken kelime, ilk mısradaki “*hayā*” kelimesine kafiye yapılmak için “*sermayā*” şeklinde yazılmıştır) ; 3-36/a ve 3-37/a : *isrāfīl* (“*isrāfīl*” şeklinde kısa yazılmıştır) ; 4-40/a : *ḥavāyīş* : (“*ḥvāhiş*” yazılmak istenmiş olabilir) ; 4-49/b : *ḥuz* (*ḥud* kelimesinin d harfi z olarak yazılmış) ; 12-144/b : *ḥuz*: (Burada ise zel ile yazılmış : *ḥud-ḥod > ḥoz-ḥuz*). 5-55/b : *ḳār* (Kelimenin aslı *ḳehār* olup halk arasında “*ḳār*” şeklinde telaffuz edildiği görülmektedir. Bu kelime diğer MK nüshasına “*ḳarh*” şeklinde düzeltildi) ; 5-56/b : *būnyātī* (*būnyā-dī*) ; 7-82/b : *giryān* (“*gir*” hecesi, y ile yazılmıştır. Kelimenin aslında bu hecede y yoktur) ; 12-151/b : *rāwī* (“*rāwī*” kelimesi, y’siz “*rāwī*” şeklinde hareke ile yazılmış) ; 5-59/b : *üstāz* (Keskin z ile yazılmış. Zel ile yazılması lazım) ; 7-91/b : *ḥazer* (zel harfi ile yazılması gerekirken keskin ze ile yazılmış) ; 8-102/b : *hec* (“*hīç*” olmalı) ; 9-111/b : *ḡdāmī* (“*ḡzāmī*” olması lazım) ; 10-120/b : *nāmūs* (“*nāmūs*” olması gereken kelime, vezin ve kafiye zoruyla kısa okunacak şekilde vav’sız yazılmıştır) ; 10-123/b : *zīre* (“*zīrā*” olan kelime kafiye zoruyla h ile yazılmış) ; 10-125/a : *zānī* (“*zānī*” olması gereken kelime, belki vezin icabı y’siz, hareke ile kısa yazılmış) ; 10-125/b : *fānī* (“*fanī*” kelimesi belki önceki mısradaki geçen “*zānī*” şeklinde yazılan kelimeye uygun olarak kısa yazılmış) ; 10-127/a : *āzārlayan* (kelimenin doğru yazılışı: “*āzārlayan*”, dat ile ve elifsiz hareke ile yazılmış) ; 11-135/a : *dere* (son ünlü h ile değil hareke ile) ; 11-135/b : *’āşī* (y’siz kısa yazılmış, “*’āşīlere*” olması lazım) ; 11-136/a : *zebānī* (Kelime, “*zebānīler*” olmalı. Harekeli kısa yazılmış) ; 11-137/b : *ḳuyāş* (sin ile değil satla yazılmış, “*ḳuyāş*” olmalı) ; 13-160/b : *dert* (aslı “*derd*” olan kelime, t ile yazılmış, Türkçeleşme örneği) ; 13-163/a : *tufān* (“*tūfān*” olan kelime, vav’sız, yazılmıştır) ; 14-170/b : *İsmā’il’i* (“*isma’il*” olmalı, kısa yazılmış) ;

16-208/b : *dostuñ* (dost vav'sız yazılmış) ; 16-208/b : ***dostuñ*** (dost vav'sız, yazılmış).

Türkçe kelimelerde imla hatası

a- Farklı harf ile yazılan kelimeler:

Od/Ot Kelimesi: Kelimenin dal ile değil, te harfi ile “ot” şeklinde yazıldığı görülmektedir: 10-126/b, 10-128/b, 11-134/a, 11-135/a, 11-136/a, 11-138/a, 11-141/a.

Dal harfi ile yazılan örnekler: 10-121/b, 10-122/b, 7-85/b, 11-131/a, 11-141/b, 12-145/b.

1-7/a : *bezedi* (z harfi yerine zel harfi ile yazılmıştır). 3-27/b : *sözde* (keskin z yerine zel ile yazılmıştır).

5-60/a : *toprağı* (Tı ile yazılan kelime, t ile yazılmış).

2-14/a (MK nüshasına göre yazıldığı için metinde 2-14/b) : *ğaygu* (*kağgu* kelimesinin ilk harfi olan kaf harfi, gayın olarak yazılmıştır).

b- Ünlüsü hareke ile yazılan kelimeler:

1-12/a : *gece kim* (iki kelime bitişik yazıldığı için “gece” kelimesinin e harfi, güzel h ile değil, hareke ile gösterilmiştir.) ; 4-52/a : *yüz*: (ünlüsü hareke ile yazılmış); 5-54/a : *şular* (u sesi hareke ile gösterilmiş.) 5-55/a : ***güneşün***: (vav'sız yazılmış) ; 5-59/a : *döşene* (vav'sız) ; 6-68/a : *toprakdan* (vav'sız yazılmış) ; 6-68/a : *başın* (elifsiz hareke ile) ; 6-68/b : *yaşın* (mısrada iki defa geçiyor. Önce elifli, sonra elifsiz. Vezin icabı olma ihtimali düşünülebilir.) ; 6-69/b, 14-172/b : ***bugün, gündür, gününde*** (gün kelimesi vav'sız yazılmış); 7-87/a, 9-107/b : *tañrı* (son ünlü hareke ile gösterilmiş); 9-113/a : *yidi* (son ünlü hareke ile); 9-114/a : *bölük bölük* (muhtemelen vezne daha iyi uydurmak için birincisinde uzun yani vav harfi ile, ikincisinde kısa, yani hareke ile yazılmış); 7-85/b : *tamu* (son ünlü hareke ile yazılmış) ; 8-99/b, 10-120/a : *tamu, tamusun* (vav'sız hareke ile yazılmış); 10-126/a, 10-130/b: ***tamunuñ, tamı*** (Son ünlü hareke ile. Genellikle tamu olarak geçer); 7-91/a : *kefe* (son ünlüyü h yerine hareke ile yazmış); 13-159/b : *çok* (vav'sız hareke ile); 14-170/a : *kendü* (son ünlü hareke ile); 14-175/a : *ulu* (son ünlü hareke ile); 14-173/b ***yo-lunu*** : (yolun ünlüsü hareke ile) 14-176/b : *sözi* (söz vav'sız).

Osmanlı Türkçesinde yazılmayan ses uyumu birkaç kelimedeki imlaya yansımıştır:

14-172/b : ***gününde*** (Osmanlıcadaki imlası “güninde”) ; 14-173/b : *yolunu* (Osmanlıcadaki imlası: *yolini*) ; 14-175/a : *ulu* (son ünlü hareke ile. Osmanlıcadaki imlası: *uli*) ; 10-121/b : *görüser* (“göriser “olsa imlaya ve kafiyeye uygun düşerdi).

Osmanlı Türkçesinde ayrı yazıldığı halde birleşik yazılan kelimeler:

6-71/b : *sizüñiçün*; 6-78/b : *ölmişiken*.

METİN

- 1-1 bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm
destān-i 'araşāt ve bihī nesta'ın
bu ḥikāyet geldi ḥatruma 'azīm
ḳahr luṭfi yaradan şāh-ı ḳadīm
evvel oldur evveliniḡ ḥaddi yoḡ
āḫir oldur āḫiriniḡ 'addi yoḡ
maḥluḳātı yoḡ iken var eyleyen
baḡa ṭapuñ deyi güftār eyleyen
- 1-5 yaradandır on sekiz bin 'ālemi
dōridendūr ḫūr u melek u ādemi
cenneti yaradı şālihler için
ṭamuyı yaradı ṭālihler için
cenneti mü'minler için bezedi
ṭamuyı kāfirler için düzedi
viribidi muştafa'yı dünyāya
külli ḳulları ḳalab'a ünde
muştafa ünledi ḳulları ḫaḳ'a
kimi döndi kimisi ṭutdı yaḳa
- 1-10 kimisi uydı kimisi uymadı
dīn-i islām'un ḳoḳusun ṭuymadı
ol iki cihān güneşi muştafa
'āleme raḫmet olan ḳāf'dan ḳāf'a
ol gece kim varmşidi mi'rāca
gökleri seyr eyledi uçdan uca
ṭamuyıla uçmaḡı gördi 'ayān
gelicek eşābına ḳıldı beyān
- 2 cenneti şerḫ idicek şāz oldılar
ḡayḡudan ḡuşşadan āzād oldılar¹⁵
- 2-15 ṭamuyı vaşf idicek aḡlaşdılar
zārılıḡ ḳılup yūrek ṭaḡlaşdılar¹⁶
ben daḫı vaşf ideyin anı şāña
ger ḳulaḳ açarısañ benden yaña
ilk 'araşāt günini söyleyelüm
yolumuz ḳanda gider diñleyelüm

¹⁵ Bu beyit, MK nüshasındaki sıraya uygun olarak yazılmıştır.

¹⁶ Bu beyit, MK nüshasındaki sıraya uygun olarak yazılmıştır. OFSN: ṭaḡladılar.

- 'araşatın küccügi ölümdürür
işbu sözde naşihat delimdürür
buña kıyâmet-i şugrâ didiler¹⁷
köprüdür ilkin buña uğradılar¹⁸
- 2-20 virelüm hem ol kıyâmetden haber
çok hikâyet var bu sözde mu'teber
şol gün eger urasın yasduğa baş
vârişler mâlini kıla hem tıraş
melekü'l-mevt gele cânun kaçdına
azâzil gele imânuñ kaçdına
'aceb âsân vire misin anda.cân¹⁹
kurtara mısın 'azâzil'den imân
sın içinde kılsarlardür sü'al
söyleye misün faşih yâ dilün²⁰ lâl
- 2-25 sınını giñideler mi yoħsa tar
derece cennet mi ola²¹ yoħsa nâr
küccük kıyâmeti işbudurur didük
cehd ide gör dîniñi koma gedik²²
- 3 virelüm ol kıyâmetden hem haber
çok hikâyet var bu sözde mu'teber
ol zamânuñ begleri zâlim ola
dünye seve kâzılar (kâzîlar) rüşvet ala
kılmaya 'âlimler 'ilmiyle 'amel
yıka²³ bunlarun dinin²⁴ tül-i emel
- 3-30 ol zamânuñ pîrleri zânî ola
nev-cüvânlar fâsık-ı fânî ola
kalmaya hâtün kişilerde hayâ
bî-hayâlık ideler hem ser-mayâ (sermâye)
pîrlere yigitler 'izzet itmeye
degme kişi dîn yolunca gitmeye

¹⁷ Bu mısra, MK nüshasına göre yazılmıştır.

¹⁸ Bu beyit, MK nüshasındaki sıraya uygun olarak yazılmıştır.

¹⁹ OFS nüshasında silik yazılan kısım MK nüshasına göre okunmuştur.

²⁰ OFSN : kendü.

²¹ OFSN : resüle.

²² Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır. Bu mısradaki "dîniñi" kelimesi, "dîniñe" şeklinde anlaşılmalıdır.

²³ OFSN : buğl.

²⁴ OFSN : dini.

- 3-35   kanda meyḥāne varyise (var ise) hep ʔola
             kanda mescid var ise ıssuz ʔala
                     bu ḥalāyık azḡunı gümrah ola
                     degmeler varmayısar ʔoḡrı yola
 bir kişi ʔalmayısar ḥakk'a ʔapar
 bu didüḡümden kıyāmet şoñra ʔopar
                     pādşāḥ isrāfil'e emr eyleye
                     şūruñı ur diyü²⁵ aña söyleye
 ala ol dem isrāfil şūrı ura
 şūr āvāzı ʔoḡuna.yir u göḡe²⁶
                     hep ḥalāyık deng ve de mest ola
                     içmedin esrük yimedın bengi ola
 yir yüzinde hep ḥalāyık deng ola
 kiminün 'aḡlı gide kimi öle
 4-40   yinmek içmek añalar ne ḥavāyiş (ḥāhiş?)
                                     kimesne bulmaya ol dem āsāyiş
 ʔaḡlar aşıḡa yıkıldı şanalar
 gökleri yire döküldi şanalar
                                     geçe bunuñ üzerine çok zamān
                                     ikileyin urula şūr nāgehān
 cümle yir ehli gök ehli hep öle
 ḥaḡ te'ālā bāḡi kendüsi ʔala
                                     diye ʔanı māl u milk benim diyen
                                     milk kimün imiş gözüñ aç gör beyān
 4-45   li-ʔavlihī te'ālā li-meni'l-mülkü
             el-yevme li'llāhi'l-vāḥidi'l-ʔahhār
                                     bir yile emr eyleye şāḥ-ı ʔadım
                                     Kim adıdūr ol yilün riḡu'l-'aḡim
 igne yurdusunca bir eseyidi
 'ād ʔavminün kökün keseyidi
                                     'arş altında ʔalanı baḡluyıdı
                                     şalvirdi ḥaḡ te'ālā es didi
 pādışāḥ destūr vire ese o yıl
 ne şehirler ʔoyısardur ne ḥuz il
 4-50   ʔaḡları birbirine hem urısar
                                     yüceleri alçaḡa şavurısar

²⁵ OFS nüshasında bu kısım silik olduḡu için MK nüshasına göre yazılmıştır.

²⁶ Bu beyit, MK nüshasına göre yazılmıştır.

- mağrib u maşriq kâmusı ola düz
şöyle düz ola giri kalmaya göz
yir yüzün pamuk gibi hep atısar
Bir zamân şöyle ısuçluk yatisar
- 5 päre päre ola gökler söküle
ay u yılduzlar denize döküle
kuruya deñizler içinde şular
bunu bilen âdemî nice güler
- 5-55 güneşüñ ardiyiken yüzi döne
Çârḥ-ı²⁷ felekden mîl kadar yire ine
ḥaḳ te'âlâ yaradaldan dünyâyı
zâhir edelden bu fânî bünyâdı (bünyâdı)
- ne kadar kim maḥlûkât gelmişidi
ön ü soñ ölüp türâb olmuşıdı
titrye yer bunları şöyle ata
birisin kômaya kim yirde yata
- girü inince döşene yiñi (yiñe ?) yir
ben dimezem bunu üstâz böyle dir
- 5-60 maḥlûkuñ toprağı ol yire ine
yiñi yiriñ üzerine ol kona
- bir ḥaşır gibi bu yiri şoyalar
arş ayağına tayayı koyayalar
işid imdi pâdişâhuñ kudretin
zî-te'âl'llâh bilesin ḥikmetin
- maḥlûkâtıñ kâmusı olmuşiken
küllüsi geçüp fenâ olmuşiken
evvel irâfil'i dirgüre ḥudâ
girü añâ rûḥını kıla 'aṭâ
- 6-65 lafz-ı kudret çün añâ emr eyleye
ur üçüncü şuru diyi söyleye
çün ura isrâfil üçüncü şurı
ola yir ehli gök ehli hep diri
- çünki isrâfil şurunu nefḥ ide
ne kim rûḥ varısa cismine gide
muştafâ götüre toprağdan başın
ağlayu ümmet diyü yaşın yaşın
- gele cebrâ'il diye yâ muştafâ
bugün ol gündür ki kılasın vefâ

---

²⁷ OFSN : çâr.

- 6-70 getüre uçmağdan aña hülle²⁸ t̄ac
 ũu'lesine irmeye anuñ sir̄ac
 ola m̄ikā'il elinde hulle ũon
 sizũniçũn geldi giyũñ bunu çũn
 ola isrāfil elinde bir 'alem
 anuñ altındağiya yoğdur elem
 ola 'azrā'il elinde bir Burāğ
 diye yā ağmed burāğdan yaña bağ
 giyũreler hulleyi uruna t̄ac
 vir ũalevāt muũtafāya gũvnuñ aç²⁹
- 6-75 ağmedi ol burāğa bindũreler
 burāğı 'arşdan yaña dũndũreler
 muũtafā 'arş gũlgesine çũn gele
 iũid imdi mağlũkuñ ģālĩ n'ola
 iũid imdi mağũer ehli ģālĩni
 kimse anda yũrũmezdi ũalĩni
 ģamusı mağũer yirirne dirile
 çũn ģalāyĩğ ūlmiũ iken dirile
- 7 emr ola hem cehennem ağzĩn aça
 mağũer ehli ūstũne ģorlar ũaça
- 7-80 Ol odun her birisi tağlar gibi³⁰
 iũũdũben ūlmedũk ağlar gibi
 gũneũ ıssısı cehennem heybeti
 ģaplaya ģalkı bularuñ ģayreti
 hep ģalāyĩğ ģamusı 'ũryān ola
 ağlamağdan gũzleri giriyān ola
 ģaplaya ģalāyĩğı ģorğũ deri
 kimse ne 'avreti bile ne eri
 yarĩn kiũi kendũzini bilmeye
 iũi ağlamağdan ola ģiç gũlmeye
- 7-85 ata oğuldan ana kızdan ģaça
 ģiğurucek ũamu çũn odlar ũaça
 ģavlehũ te'ālā "yevme yefifirũ'l-mer'ũ min ağĩhi³¹
 ve ummihi ve ebihi³² ve ũāhibetihĩ ve benihi³³ li-kũlli emmri³⁴

²⁸ OFSN : dũrlũ.

²⁹ Bu mısra MK nũshasına gũre yazılmıũtır. OFSN : ol kũlāh t̄acı degildũr dibāc.

³⁰ Bu mısra MK nũshasına gũre yazılmıũtır. OFS nũshasında: degme ģovuğları (*ğorları* ?) ola tağlar gibi.

³¹ 34. ayet, abese suresi.

- tañrı kâzî ola mîzân qurula
varmağıl mîzân qatına qurula
- quralar³⁵ cehennem ağızına şırâq
niçelere deger eylükden berât
- ola kıldan inçe kılıçdan iti
qarañu dünden qarañusı qatı
- 7-90 biñ ola yoquşu biñ yıllık iniş
ola biñ yıllık düzi şöyle dimiş
- terâzünüñ kefesi dünyâ qadar
varıcaq utanmayasın³⁶ kıl³⁷ hazer
- 8 niçelerün ağır gele yazuğı
bunda ma'sıyyet idindi azığı
- niçelerün hayrı ağır geliser
pâdişâhdan hür-ı cennet alısar
- niçelerün bitisi ola³⁸ qara
süre feriştelere anları nâra
- 95 niçelerün bitisi virile aq
cennet içine girüp bine burâq
- niçelerün açılısar şoymacı
ne şeyha hürmet ideler ne hâcî
- şormayalar anda aşliyle neseb
ne ki işledünise ola hisâb
- kimisi bunda ziyân itmişidi
ma'sıyyet ağısını tatmışidi
- niçeler uğurluq eylemişidi
şamı yolun bunda söylemişidi
- 8-100 niçeler kılmışlaridi bunda qan
öldürüp oçürmüşleridi bunda cân
- niçeler uğurlayın içmişidi
tevbeseüz âhirete göçmişidi
- keşf olısar qamusunuñ hâleri
mühr ola hiç söylemeye dilleri

³² 35. ayet, abese suresi.

³³ 36. ayet, abese suresi.

³⁴ 37. ayet, abese suresi, devamı yazılmamış.

³⁵ OFSN : gerile.

³⁶ OFSN : olmayasın.

³⁷ OFS nüshasında burada "sen" kelimesi mevcuttur.

³⁸ OFSN : virile.

- cümle a'zaları şanukluk vire³⁹
niçe yüz suyu dökülür yire
- ve tükellimunā eydihim ve teşhedü
ercülühüm bi-mā kânü yeksibün⁴⁰
- 9-105 niçeler şırâtı yıl gibi geçe
niçeler degmeye kuş gibi uça
- yügrük at gibi geçiser niçeler
şöyle sür'atile andan geçeler
- yıldırım gibi geçiser niçeler
tañrı 'aşıklarındur meger bular
- niçeler segirdi segirdi geçe
vara cennetde bular şahür içe
- niçeler geçemeyüp düşeler
od içinde zârı (zârî) kılup bişeler
- 9-110 her günü biñ yıl ola ber-tamām⁴¹
kuruva diller şamaqlar ey hümām
- aça ağzını cehennem söyleye
baña gıdāmı (gıẓāmı) ilāhî vir diye
- hağ te'ālā'nuñ feriştelere var
şöyle 'azım yaradılmışdur bular
- yidi deñizün şuyını başına
dökselerdi inmeyeydi kaşına
- süreler bölük bölük kâfirleri
şamu içine⁴² dökeler anları
- 9-115 şamuyı vaşf ideyin diñle saña
ger kulağ açarısañ benden yaña
- yidi katdur birbirinden aşğa⁴³
hürmet eylemez iriye uşğa

³⁹ Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır.

⁴⁰ 65. ayet, Yâsîn suresi.

⁴¹ Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır. OFSN : elli biñ yılca ola ol gün tamām.

⁴² OFSN : içinde.

⁴³ Burada Cehennem tabakaları, bazı muteber kaynaklarda bildirildiği gibi değil, farklı şekilde yazılmıştır. Genel olarak Cehennem'in tabakaları şöyle bildirilmiştir: Cehennem yedi tabakadır. Birinci tabaka, en hafifidir. Adı **Cehennem**'dir. Burada, Müslümânlardan bir kısmı yanıp, günâhlarından temizleneceklerdir. İkinci tabakası daha şiddetlidir. Adı **Sa'ir**'dir. Burada, Tevrât'ı değiştirenler yanacak. Üçüncü tabakası daha şiddetli olup, adı **Sakar**'dir. Burada İncili değiştirenler yanacaktır. Dördüncü tabakanın adı da **Cahim**'dir. Burada, güneşe, yıldızlara tapanlar, **Hutame** denilen beşincisinde, ateşe, ineğe tapanlar, müşrik olan Budistler, Brehmenler yanacak. Altıncı tabakası, **Lazy**'dir. Burada hiç dini olmayanlar, müşrikler yanacak. Cehennem'in yedinci tabakası, en dibi, en şiddetli tabakası olup, adı **Hâ-viye**'dir. Burada münâfıklar, mürtedler yanacak. Bu yedi tabakanın isimlerinin sırası, *Tefsir-i Mazherî*'de ve *Gâliyye*'de başka türlü yazılmıştır.

- eñ aşâğasında sa'ir şamusı
anda gider kâfirler şamusı
- 10 hem ikinci şamu adıdur şakar
tañrı münâfıklarında yaşar
bu üçüncü şamû adıdur şübür⁴⁴
anda müşrikler gire ehl-i şübür
- 10-120 eydelüm dördüncü veylün⁴⁵ şamusın
girmeyesin bekleğil dîn nâmusın (nâmûsın)
anda zâlim pâdişâhlar giriser
od içinde dürlü 'azâb görüser
çün bşinci şamu adı hâviye
toptoludur içi oddan zâviye
oğuduğın tutmaz 'âlimler gire
'ilmiyile 'amel itmedi zîre (zîrâ)
şamunuñ altıcısıdur şuşame
şefkat itmez anuñ odı âdeme
- 10-125 anuñ içinde yanısar zâniler (zânîler)
cürm-i bâkî oldı sa'y-i fâniler (fânîler)
şamunuñ yedincisi gayyâyimiş
otdan içi toptlu hayyâyimiş
şol atasın anası âzarlayan (âzarlayan)
şur'ân'ı terk idüben ır ırlayan
dağı artuğ aluben evsük şatan
anlar olısardur ot içinde yanan
ğybet idüp niçenüñ etin çeken
şol⁴⁶ yalan tohmını dünyâda eken
- 10-130 güci yeddüğüne nâ-ğak zulm iden
ğakğ'ı koyup şamı yolunca giden
- 11 küll-i bunları süriserler oda
ğaşm idiser yarın anlara şudâ
meger anlar girmeye tevbe kıla
tevbe anlaruñ yarın elin ala

⁴⁴ Bu isimde bir tabakadan bahseden hiçbir esere rastlayamadık. Bazı kitaplarda şübür kelimesinin "helâk" manasına geldiği ifade edilmektedir.

⁴⁵ Veyl, Cehennem'de bir vadi olduğu bildirilmiştir. Şöyle bir hadis-i şerif rivayet edilmektedir: "Çok Müslüman evlâdı, babaları yüzünden Veyl ismindeki Cehenneme gideceklerdir. Çünkü, bunların babaları, yalnız para kazanmak ve keyif sürmek hırsına düşüp ve yalnız dünyâ işleri arkasında koşup, evlatlarına Müslümanlığı ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmediler. Ben böyle babalardan uzağım. Onlar da, benden uzaktır. Çocuklarına dinlerini öğretmeyenler, Cehenneme gideceklerdir".

⁴⁶ OFSN : şöyle.

- söyleyelim şifâtından şamunun
 kırküp ötündüğü⁴⁷ oldur şamunun
 var anuñ içinde otdan tağları
 eridiserdur yürekden yağları
 11-135 var anuñ içinde otdan dereler
 'aşılara (aşılara) anda 'azāb vireler
 degme zebāniler (zebāniler) otdan gey ulu
 vaşf idersem kıyāsa gelmez tolu
 ola hūd⁴⁸ tağı gibi degme dişi
 kalanın aña kıyās⁴⁹ it yā kişi
 deve boynı gibi her otdan yılan
 kuş gibi şamu içinde hem⁵⁰ yilen
 degme 'akreb her biri katır gibi
 ne gönül gözede ne hātır gibi
 11-140 ol zebāniler tuta kāfirleri
 hem yüzi üzere süriye anları⁵¹
 boynuna otdan selāsıl⁵² tağalar
 süriyüp bağrını oda yağalar
 şoğa 'akrebler yılanlar anları
 şöyle şoğalar acıya cānları
 dilini kāfirlerün çeyneyeler
 tañrı'ya kılmaduñ ikrār diyeler
 12 od içinde bunça yıllar yanalar
 ne yiyeler ne hoz içüp kanalar
 12-145 bir yanı yana ve bir yanı bite
 ol biten yanından od girü tuta
 döne gelüp mālİK'e söyleyeler
 biz acıkduğ yiyecek vir diyeler
 ol mālİK bunlara zaqqūm yidüre
 yudamayup boğazlarına dura⁵³
 şuşaduk diyü bu kez yalvaralar
 bunlara hāmmim (hāmīm) şarābın vireler
 ol hāmīm şarābını bunlar içe
 içe bağı külli aşāğa geçe

⁴⁷ OFSN : üşendüğü.

⁴⁸ Uhud dağı kastedilmiş olsa gerek.

⁴⁹ OFSN : kıyās.

⁵⁰ Burada kelime, "her" gibi yazılmış ise de, mana göz önüne alınarak "hem" okunmuştur.

⁵¹ OFS nüshasında bu mısra şöyledir: yüz üstine süriyeye anları.

⁵² OFS nüshasında : selāsiller.

⁵³ Bu beyit, MK nüshasına göre yazılmıştır.

- 12-150 od içinde kıla ebedî bular
zîrâ kim allâhı inkâr itdiler⁵⁴
yine geldük biz kıyâmet hâline
gey kulağ vur râvilerün kâline
maşşer ehlinün kamu mü'minleri
kim size vaşf itdügüdük anları
dirilüp âdem ataya geleler
yâ ata meded diyü yalvaralar
bizi allâh'dan dile kırtılalum
ıssıdan yanduk ferâgat bulalum
- 12-155 tamu heybeti kıyâmet⁵⁵ ıssısı
zâ'if olduğ dile hâzret'den bizi
âdem ata eyde men suç işledüm
emrini terk idüben buğday yidüm
- 13 suçluyam ben dileyimezem sizi
kesünüz benden yeñeldiñ [siz sözi]⁵⁶ ?
meger oğlum nûha varasız diye
hâk te'âlâ'dan sizi ol dileye
ağlaşa ağlaşa nûha geleler
nûh öñünde çok tezzarru' kılarlar
- 13-160 eydeler bugün bizi yâ nûh dile
işbu dertden cânımız ferah bula
nûh eyide ben günâh itdüm 'azîm
ben sizi dileyimezem nideyim
ümmeümün ben helâkin diledüm
anlaruñ helâkine diş biledüm
hâk te'âlâ virdi anlara tufân (tufân)
küllüsü garğ oldı kırtarmadı cân
işbu sözim baña olmışdur hicâb
meger ibrahîm kıla size taleb
- 13-165 gelüp ibrahîm hâfî'i bulalar
ağlaşalar hep bu degül güleler
kamusı meded diyü ağlaşalar
zârılık (zârılık) kırup yürek tağlaşalar
dilegil bizi çalab'dan yâ hâfîl
bizi maşşer ıssısı kıldı zefîl

⁵⁴ Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır.

⁵⁵ OFSN : cehennem.

⁵⁶ MKN : bu sözi.

- çünkü ibrahîm'e bunlar yalvara
işid ibrahîm ne diye bulara
dünyede söylemişem ben üç yalan
bunda oldur uş baña hicâb olan
- 14-170 şimdi⁵⁷ baña kendü nefsum kayısı
ismâ'il'i (ismâ'il) añmazam degül sizi
müsâ peygambere varasız meger
dilerise sizi haqdan ol diler
ağlaşu bu kez müsâ'ya geleler
müsâ'yı maşşer yerinde⁵⁸ bulalar
diyeler bize meded kıl yâ müsâ
bekleyensin dîn yolunu yâ müsâ
müsâ eyide dileyimezem sizi
baña nefsum kayısı koñ bu sözi
- 14-175 işledüm dünyâda bir gey ulu kan
kıbîyi öldürmişidim ol zamân
dileyimezem çalab'dan ben sizi
kendü nefsim⁵⁹ kayısı koñ bu sözi
meger 'isâ'ya varasız kamuñuz
küllünüz bile hâş u 'amuñuz
'ağlayu bunlar 'isâ'ya geleler
yâ 'isâ meded diyü yalvaralar
bizi allâh'dan dileyivir bugün
maşşer ıssısı bize urdı düğün
- 14-180 iki evden birine şalışun bizi
yâ nebî şefi' dutunuruz sizi
'isâ diñleye bularuñ sözüni
kaldurup baqmaya hergiz yüzüni
diye baña kendü nefsum kayısı
terk idüñ beni sözüñ uş [eyüsi] (eyidesi işidesi ?)
- 15 baña bühâtan itdi kâfirler kamu
tañrısın dimediler mi ey 'amü
baña ol dem olpdurur hem hicâb
nice virem haq te'âlâ'ya cevâb⁶⁰

---

⁵⁷ OFSN : uş

⁵⁸ OFSN : güninde

⁵⁹ OFSN : suçum

⁶⁰ Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır.

- 15-185 muştafâ'ya varıgörüñ kamuñuz
zârılık (zârılık) kıluñ hâş u 'amuñuz
derdüñüze andan olısar devâ
ol kılısar hâcetüñüzi revâ
geleler 'arş gölgesinde aḥmed'e
tañrı'nuñ ḥabîbi ol muḥammed'e
eyideler yâ resûlullâh meded
çekmişüz bugün belâ-yı bî-'aded
bizi allâh'dan dilegil yâ ḥabîb
derdine yazuklu ümmetüñ ṭabîb
- 190 muştafâ bunları görüp ağlaya
bunları dilemege bil bağlaya
tâcını kıoya⁶¹ çıkara ḥulleyi
ine⁶² burâḳdan ḳanı ümmet diyi
ura topraḡa yüzini muştafâ
dileye bunları ol bedr-i şafâ
ḥaḳ te'âlâ aḥmed'e kıla nidâ
üçde birin diye kim kıldım 'aṭâ⁶³
başuñı kıaldır diye yâ muştafâ
ümmetüñe eyledük bugün vefâ
- 15-195 muştafâ kıaldırmayısar başını
döküser anda gözünüñ yaşını
- 16 muştafâ eyde bağışlaḡıl baña
maḥşer ehlin ḳamusın öñden soña
ḥaḳ [diye ki]⁶⁴ götür başuñ yâ ḥabîb
derdine yazuklu ümmetüñ ṭabîb
cümle îmân ehlini virdüm⁶⁵ saña
maḥşer ehlin ḳamusın öñden soña
muştafâ yerden götüre başını
gözlerinüñ anda sile yaşını⁶⁶

⁶¹ OFSN : tâcı gidere

⁶² OFSN : indi

⁶³ Bu mısra MK nüshasına göre yazılmıştır. OFS nüshasında şöyledir: üç uludan birini kıldım 'aṭâ

⁶⁴ OFSN silik olduḡu için bu ifade MK nüshasına göre yazılmıştır. MK nüshasında burada iki beyit tek beyitte toplandıḡı için mana dikkate alınarak yazılmıştır.

⁶⁵ OFSN : didüm. MK nüshasında burada iki beyit tek beyitte toplandıḡı için mana dikkate alınarak yazılmıştır.

⁶⁶ MKN buradan itibaren tamamen farklıdır. Nüshada cennet nimetleri uzunca anlatılmıştır.

- 16-200 ol ebübekir 'ömer 'oşmān 'alī
 ol 'alem dibinde hep cümle velī
 ol 'alem adı livā-yı ḥamd ola
 anda mü'minler ḳamu ḥāzır gele
 giye ḥulle hem urına tācını
 Toylaya 'ālemlerüñ muḥtācını
 ne ki ṭamuda mu'azzeb varısa
 od içinde cānları düşvārısa
 muştafā'izzetine āzād ola
 ṭamuda kāfirleri ebed ḳıla
- 16-205 bay u yoḥsul ulu kiçi ḥāş u 'ām
 söyle cennete gide hem ol imām
 geçeler bunlar sırātı şevḳ ile
 gireler uçmaḳ içine cevḳ ile
 ḥūr u ḥulle tāhir u tāc u Burāk
 ola mü'min ḳullara cennet ṭurak
 ebedī cennet içinde ḳalasız
 raḥmeti göline dostuñ ṭalasız
- 17 derdiñe dermān ola çün muştafā
 vir şalevāt ḳarışasın ol şafa
- 17-210 bu yaḥyāoḒlunun ilāhī şuçı bol
 ṭutmadı senden yañaya görklü yol
 ḳalmışuz günāh içinde mübtelā
 meger elümüz girü fażluñ ala
 bilürüz senden yañaya güçdurur
 illā āzıḳlarımız hep suçdurur
 girü sen yā rabbenā luṭf eylegil
 ol ḳamu suçlarımız baḒışlaḒıl
 muştafā yüzi şuyına ey kerīm
 yarlıḒa ehl-i imānı yā raḥīm

SÖZLÜK

‘âd kavmi : hûd aleyhisselâmın kavmi bu kavim nûh aleyhisselâmın torunlarından âd'ın evlâdından çoğaldıkları için bu adı almışlardır. Bu kabile, Yemen'de hadramûd bölgesinde, umman ile aden arasında ahkâf denilen yeri yurt edindi. Yemen ile Şâm arasında yerleştikleri de rivâyet edilmiştir.

‘add (a.): sayı, sayma, tutma, sanma.

‘alem (a): bayrak, işaret

‘alî : resulullah'ın amcası ebu talib'in oğlu olup aynı zamanda damadıdır. hicretten yirmi üç yıl önce doğdu. on yaşında iman etti. hicri 35 senesinde halife oldu. hicri 40, miladi 660 yılında şehit edildi.

‘âlim (a.) ilim sahibi, bilgili

‘amel (a.): iş, fiil, amel, tatbik etme, bir ilahi emri yerine getirme

‘amû (a.): amca

‘arâşât (a.): öldükten sonra insanların diriltilip toplanacakları meydan

‘arş (a.): allahü teâlânın yarattığı en büyük varlık. yedi kat göklerin ve kürsünün üstünde olup, halk (madde) âleminin sonu, emr (maddesizlik) âleminin başlangıcı.

‘aşî (a.): ilahi emirleri yerine getirmeyen, günahkar, itaatsiz

‘aîâ (a.): verme, ihsan

‘avret (a.): kadın, insan bedeninin görünmesi haram olup namazda örtülmesi şart olan yerleri

‘ayân (a.): aslı 'iyân şeklindedir; görünen, belli

‘azâzil (a.): şeytan

‘azîm (a.): büyük

‘azrâ'îl (a.): mukarreb meleklerden ruhları kabz etmekle vazifeli melek

a'zâ (a.) uzuvlar

âdem : kur'ân-ı kerîmde ismi geçen peygamberlerden. Yeryüzünde yaratılan ilk insan ve ilk peygamber, bütün insanların babası.

âdemî (a.): insan, adam, insana mensup ve müteallik

ağmed : peygamberimiz hazret-i muhammed'in diğer bir ismi.

ağu : zehir

âbir (a.) (**âbir öldür**): allahü tealanın varlığının sonu yoktur, hep var olacaktır, bakidir.

âhiret : (a.) ahiret, ukba

añ- : hatırlamak, anmak.

artuğ : fazla

âsân (f.): kolay

âsâyiş (f.) rahat, huzur, emniyet

aşl (a.) kök dip, temel, esas, baş, asıl, hakikat

ata : baba

âvâz (f.): ses

âzâd (f.): serbest, özgür, salıverilmiş

âzık : yiyecek, gıda, azık

bâkî (a.): daimi, kalıcı, allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). devamlı, ebedî, sonsuz, varlığının sonu olmayan.

bedr-i şafâ (a.): temiz ve duru dolunay. burada peygamber efendimiz kastedilmektedir

belâ (a.): afet, sıkıntı, tasa, kaygı, musibet, mücazat, imtihan.

bî-'aded (f.a.): sayısız, çok fazla

bengî (f.): beng tiryakisi, esrarkeş

berât (a.): nişân, rütbe, imtiyaz ve taltif için verilen resmi ferman

ber-tamâm (f.a.): eksiksiz, ne eksik ne fazla

beyân (a.): izah, açıklama, açık söyleme, anlatma, öğretme

bî-hayâ (f.a.): hayasız, utanmaz, edepsiz

bil : bel

bile : ile

binâ (a.): yapı, ev, yapma, kurma.

biş- : pişmek.

biti : yazı, amel defteri

bular : bunlar

burâk (a.): cennet'e mahsus bir binek vâsıtası, (kelimenin kökü; (berk)dir. burak'ın hadis-i şerife göre ta'rifî: "merkepten

büyük, katırdan küçük hacimde bir dâbbe ki; ayağını gözünün müntehasına basar.” bu ise bir berk ve elektrik sür’atini anlatır

bühtân (a.): iftira, birine yalandan bir şey isnat etmek

bünyât [bünyâd] (f.): temel, esas, yapı.

cebrâ’îl : dört büyük melekten biri. peygamberlere vahy getirmek, onlara allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildirmekle vazifeli melek. buna cibrîl, rûh-ul-emîn, rûh-ul-kuds, nâmûs-ı ekber de denir.

cehd (a.): olanca gücü ve kuvveti sarfetmek, çalışma, azim, gayret

cehennem (a.): kâfirlerin devamlı, günahkâr müslümanların ise, günahları kadar âhirette azab görecekleri yer. cehennem birinci tabakasının adı da cehennemdir.

cennet (a.): bahçe. âhirette müslümanların nimet ve mutluluk içerisinde sonsuz olarak yaşayacakları yer.

cevş (muarrab) : topluca, deste, cemaat

cism (a.) : varlığı bilinen, hayyiz olan, mekânı, ciheti, uzunluğu, genişliği ve derinliği olan şey.

cümle (a.): hep, bütün, tam

cürm (a.): kabahat, kusur, hatâ, isyan, günah, kanun hilâfına hareket.

çalab : ilâh, mabud, cenâb-ı hak, rab.

çün (f.): gibi, zira, çünkü, madem ki, nasıl, nice.

degme : her, herhangi

delim : çok fazla

deng : şaşkın, hayran

der : ter

dermân (f.) : ilaç

destür (f.) : emir, izin

devâ (a.) : ilaç, çare

dîn (a.): allah’a ibadet ve manevi itikatlar hususunda tutulan yol

dirgür- : diriltmek

dir- : dermek, derlemek

döriden : var eden

dügün : düğüm

dün : gece

dünyâ (a.): yer küresi, ahirete nispetle şimdi, ölümden önce olan her şey, kalbi allahü teâlâdan gâfil eden, o’nu unutturan her şey. Allahü teâlânın haram (yasak) ettikleri ile peygamber efendimizin mekrûh dediği şeyler.

düşvâr (f.): zor, güç

düze- : hazırlamak

ebed (a.): sonsuz, sonu olmayan gelecek zaman

ebübekir : hazret-i ebubekir, hulefâ-yı raşidinin birincisi. adı abdullah bin abu kuhâfe’dir. ilk iman eden hür sahabidir. aşere-i muşerrennin birincisidir. hicri 13, miladi 634 yılında vefat etti.

elem (a.): ağrı, acı, keder, dert, gam, kaygı

er : erkek

eşhâb (a.): arkadaşlar, sâhib kelimesinin çoğuludur. peygamber efendimizi görüp imân eden ve mü’min olarak vefât eden mübârek kimseler.

evsük : eksik

evvel (a.): allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). herşeyin başlangıcı olan, varlığından önce yokluk geçmeyen, hiçbir şey yok iken, vâir olan.

eyd- (eyid-) : söylemek.

fânî (a.): yok olucu, geçici, devamlı olmayan

faşîh (a.): fesâhatla, doğru ve hatasız olarak söyleyen, açık ve güzel konuşan

fâsîk (a.): günahkar, fîsk ve fücür sahibi

fazîl (a.): ihsân, üstünlük, fazîlet, zati meziyet, marifet, kemal, ahlak ve akide doğruluğuyla beraber bilgi, ilim

fenâ (a.): yokluk, yok olma

ferâh (a.): sevinç, gönül genişliği

ferâgat (a.): vazgeçme, istirahat etme

ferište (f.) melek

garç (a.): batmak, suda boğulmak

gaygu : keder, kaygı, gam

gayyâ (a.): cehennem beşinci tabakasındaki çok korkunç bir kuyunun adı.

ğybet (a.): bir kimsenin, yüzüne karşı söylendiği zaman hoşlanmayacağı, kalbinin kırılacağı bir sözünü, hâlini veya hareketini, arkasından, bulunmadığı yerde söylemek, hareketiyle göstermek veya imâ etmek, dedi-kodu.

ğğur-: bağırmak, seslenmek

ğiryân (f.): ağlayan

ğörk : güzellik

ğötür- : kaldırmak.

ğövn (ğövnü) : gönül

ğuşsa (f.): gam, keder, üzüntü

ğümrah (f.): yoldan sapmış, yolunu kaybetmiş, sapık fikirlere sahip.

ğabîb (a.): sevgili, peygamberimiz hazret-i mhammed'e atfen söylenmektedir.

ğâcet (a.): ihtiyaç, lüzum

ğâcî (a.): hacc farızasını yerine getirmiş olan müslüman

ğak (ğakğ) (a.): allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (güzel isimlerinden). vâcibü'l-vücûd yâni varlığı lâzım olan, hiç yok olmayan, dâimâ var olan ve kendisinden başkası yaratmaya lâyık olmayan, islamiyet, doğru, gerçek, alacak, pay, hisse.

ğâl (a.): durum, vaziyet, dert, sıkıntı, kuvvet, mecal

ğalâyık [ğalâ'îk] (a.): yaratılmış canlılar

ğalîl (a.): dost, halilullah, allahü teâlânın dostu mânâsına ibrahim aleyhisselâmın lakabı.

ğalk (a.): mahluk, yaratılmış, insan topluluğu, yaratmak, yoktan var etmek

ğamîm (a.): sıcak ve kaynar su. 12 ayette geçen "ğamîm" cehennemdeki azap türlerinden biri olmak üzere, bunun, cehennemliklere içirileceği ve başlarından aşağı döküleceği beyan edilir.

ğaşm (f.): kızmak, kızgınlık.

ğâş u 'âm (a.): [ğâş ve 'âm, ve "u" şeklinde bağlacı farsça kaidelerine uygun olarak yazılmış] herkes, bütün herkes

ğâtır (a.): riayet, hürmet, zihin, fikir, gönül, kalb, hal, tedbir, vesvese, gadaplandırmak, hiddetlendirmek.

ğaviye (a.): cehennem'in 7. tabakası

ğayâ (a.): utanma, âr, nâmus, çirkin şeylerden sıkılma veya edebe uymayan bir şeyin meydana gelmesinden dolayı kalbde meydana gelen rahatsızlık

ğayr (a.): iyilik, dînin ve aklın beğendiği, güzel ve faydalı gördüğü şey.

ğayret (a.): taaccüb, şaşkınlık, şuuru yerinde olmama hâli

ğayyâ (a.): canlı, diri olarak

ğazer (a.): çekinme, zarar verebilecek şeyden kaçınma, korunma

ğâzır (a.): göz önünde olan, amade ve müheyya olan, gaib olmayan

ğelâk (a.): ölme, telef olma, mahv olma, azab, korku, havf, büyük yorgunluk

ğergiz (f.): sakın, asla

ğeybet (a.): korku ve hürmet uyandıracak hal, sakınıp korkulacak hal, azamet

ğicâb (a.): perde, örtü, utanma, allah ile kul arasındaki perde, setretmek, gizlemek.

ğikmet (a.): insanın, mevcudatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı, hakîmlik, eşyanın ahvâlinde, hârici ve bâtini keyfiyetlerinden bahseden ilim, (buna ilm-i hikmet deniyor), herkesin bilmediği gizli sebep, kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye.

ğisâb (a.): öldükten sonra, dünyâda yaptıkları işlerden dolayı insanların sorguya çekilmesi.

ğudâ (f.): rabb, sâhib, cenab-ı hak

ğür (a.): allahü teâlânın imân edenlere mükâfat olarak yarattığı, nasıl oldukları bilinmeyen cennet kızı

ğurmet (a.): hürmet, riâyet, haysiyet.

ğutame (a.): cehennem'in beşinci tabakası

ğuz [ğod] (f.): kendi, kendi kendine

ğülle (a.): cennet elbisesi

ır : şarkı, türkü

ıssı : sıcak

ıssızlık : tenha ve ıssızlık

ıbrâhîm: ibrahim aleyhisselam, kur'ân-ı kerîmde ismi bildirilen peygamberlerdendir.

ülül'-azm denilen şeriat sâhibi, yeni din getiren peygamberlerden altı tânesi ve en büyüklerinden olan peygamberlerin üçüncüsüdür. dicle ile fîrat nehirleri arasındaki bölgede doğdu. babası mü'min olan târûh'tur. âzer, amcası ve üvey babasıdır. putlara ve yıldızlara tapan keldânî kavmine peygamber olarak gönderildi. kendisine on suhuf kitabı verildi. bu kavmin o devirdeki hükümdârı olan ve ilâhlık iddiâ eden nemrûd'u da imâna dâvet etti.

igne yurdu : igne deliği

ikileyin : ikinci kez

ikrâr (a.): açıktan söylemek, kabul ve tasdik etmek, hakkı itiraf etmek, karar vermek

illâ (a.): istisnâ (edatıdır) maadâ, olmadığı suretle, alel-husus, mutlaka, illâ, meğher, aksi hâlde, ne olursa olsun, bâhusus, ancak (gibi mânâlara gelir).

imâm (a.): câmi, meşicid veya başka yerlerde cemâate namaz kıldırın kimse. hadîs, fıkıh, kelâm ve tefsîr ilminde ve tasavvuf gibi islâmî ilimlerden birinde en yüksek mertebeye ulaşan âlim. müslümanların devlet reisi.

imân (22): inanmak. "allahü teâlâdan başka mâbud, ilâh olmadığına, muhammed aleyhisselâmın o'nun kulu ve resûlü olduğuna" ve o'nun allahü teâlâdan getirdiklerine kalb ile inanıp dil ile söylemek.

inkâr (a.): kabul ve tasdik etmeme, bilmeme, tanımama.

ir- : erişmek, yetişmek

îsâ : isrâiloğullarına gönderilen peygamberlerden. yeni bir din getiren peygamber olup, kendisine dört büyük kitaptan biri olan incil verildi. annesinin adı meryem'dir. allahü teâlâ onu babasız yarattı.

ismâ'îl : yemen'den gelip mekke ve civârına yerleşen cürhüm kabilesine gönderilen peygamber. kur'ân-ı kerimde ismi geçen peygamberlerden. peygamber efendimizin dedelerindedir. cürhüm kabilesine peygamber olarak gönderildi. ibrahîm aleyhisselâmın oğludur. annesi hacir hâtun'dur.

isrâfil : dört büyük melekten biri. kıyâmet kopacağı vakit sûr denilen boruya üfürmekle vazîfeli olan melek.

iti : keskin

'izzet (a.) kıymet, şeref, hürmet, ikram, kudret, kuvvet

ķāf (a.): hayali bir kuş olan anka kuşunun ikamet ettiği masallarda anlatılan dağ. dünya çevresini kuşattığı anlatılır. metinde "ķāfdan ķāfa" olarak geçen ifadeyle "baştan sona" şeklindeki mana kastedilmektedir.

ķāfir (a.): islâmiyette inanılması lâzım olan şeylerin hepsine veya birine inanmayan, dinin emirlerini beğenmeyen, hafife alan, alay eden.

ķahr (a.): mahvetme, helâk etme, zorlama, kızma, gadap etme.

ķāl (a.): söz

ķamu: hepsi, tamamı

ķanda : nerede

ķarañu : karanlık

ķatı : şiddetli, fazla, yoğun, çok

ķayı : sıkıntı

ķāzî (a.): kadı

ķendözi : kendi, kendisi

ķerîm (a.): allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından kudreti var iken affeden, vâd ettiğini yapan, vermesi ve ihsânı bol olan, ümid edilenin üstünde olan, ne kadar verdiğini ve kime verdiğini hesâp etmeyen, kendisine sığınanı koruyan ve isteyeni zenginleştiren. muhterem, cömert, büyük zât. herkese faydalı işleri yapmak

ķeşf (a.): açmak, gizli bir şeyi bulmak, ortaya çıkarmak. bir şeyin üzerindeki kapallığı kaldırmak. evliyânın, his ve akılla anlaşılmayan şeyleri, kalbine gelen ilhâm yoluyla bilmesi.

ķubî (a.): mısır'a ilk yerleşen insanlar. Mısır'ın yerli halkına verilen ad. kıbt kavmine mensup.

ķıyâmet (a.): allahü teâlânın emri ile isrâfil aleyhisselâmın sûru üfürmesi, ile bütün canlıların ölüp, her şeyin yok olması, kâinattaki nizâmın, düzenin bozulması, kıyâmetin kopması.

kiyâmet-i şugrâ (a.): küçük kıyâmet, herkesin kendi ölümü.

kiyâs (a.): bir şeyi diğer bir şeyle ölçme, bir şeyi başka şeye benzetme.

kiçi : küçük

kor : ateş

kubûr (a.): kabirler

kudret (a.): güç, güçlü olma. Allah'ın sıfat-ı sübûtiyesinden biri. Allah'ın teâlânın her şeye gücünün yetmesi.

kurula : kuru kuru, eli boş

küll (a.): hep, tüm, bütün, çok.

lâl (f.): dilsiz

livâ-yı hamd (a.): hamd (şükür) sancağı. kıyâmet gününde, canlılar dirilip, arasat meydanında toplanınca, Allah'ın teâlâ tarafından peygamber efendimize ihsân edilecek olan ve altında bütün inananların toplanacağı sancak-ı şerif.

luğf (a.): ihsân, iyilik.

mahlûkât (a.): yaratılanlar

maşşer (a.): haşır olunacak, toplanılacak yer. kıyâmet gününde bütün canlıların yeniden dirildikten sonra hesap için toplanacakları yer. arasat meydanı

mâl (a.): insanın arzuladığı, ihtiyaç olunca, kullanmak için saklanabilen madde, cisim

mâlik (a.): cehennem meleklerinin en büyüğü, âmiri, bekçisi.

ma'siyet (a.): itâatsizlik, isyân, günâh olan işler, haramlar. Allah'ın teâlânın yasak ettiği şeyler, günahlar.

meded (a.): inayet, yardım, imdad, eman.

melek (a.): nûrdan yaratılmış gözle görülmeyen mâsum (kötülüklerden korunmuş) varlıklar.

melekü'l-mevt (a.): ölüm meleği, azrâil aleyhisselâm.

mikâ'il (a.): dört büyük melekten biri. ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk yapmak, ferah ve huzûr getirmek ve her maddeyi hareket ettirmekle görevli melek.

milik (a.): mal cinsinden olan yer. birisinin tasarrufu altında bulunan yer. mülk

mi'râc (a.): merdiven, peygamber efendimizin elli iki yaşında uyanık iken, beden ile, hicretten altı ay önce recep ayının yirmi yedinci gecesi, Mekke'de Mescid-i Harâm'dan Kudüs'e ve oradan göklere ve bilinmeyen yerlere götürülüp, getirilmesi.

mizân (a.): terazi, ölçü âleti. kıyâmet günü insanların günâh ve sevâbını tartan ve nasıl olduğu bilinmeyen terazi.

mu'azzeb (a.): eziyet çeken, azap içinde bulunan, sıkıntıda kalan.

muhammed (a.): pek çok, tekrar tekrar övülmüş. son peygamber Muhammed aleyhisselâmın ismi.

muhtâc (a.): ihtiyaç sahibi.

müsâ : israiloğullarına gönderilen peygamberlerden. ü'lü'l-azm adı verilen altı büyük peygamberden biridir. Yâkûb aleyhisselâmın soyundan, imrân adında bir zâten oğlu, Hârûn aleyhisselâmın kardeşidir.

muşafâ (a.): seçilmiş. peygamberimizin isimlerinden biri.

mübtelâ (a.): dertli, hasta, başı sıkıntılı, rahatsız, belâli, düşkün, tutkun, tutulmuş.

mü'min (a.): 1- Allah'ın teâlânın esmâ-ül-hüsnâsından, her türlü emân ve emniyet veren. 2- İmân eden, Resûl-i Ekrem'in bildirdiklerinin hepsini kalbi ile kabul edip, dili ile söyleyen.

münâfik (a.): inanmadığı hâlde, müslümanları aldatmak için, inanmış görünen kimse.

nâ-ħağ (f.a.): haksız

nâgehân (f.): birden bire, aniden

nâr (a.): ateş, cehennem

nebî (a.): yeni bir din getirmeyen, daha önce gönderilmiş olan bir Resûlün dinine davet eden, peygamber. Resûllere (yeni bir dinle gönderilen peygamberlere) tâbi olan peygamberler.

nefî (a.): üfleme, üfürme. İsrâfil aleyhisselâmın, kıyâmetin kopup insanların öleceği ve tekrar diriltilecekleri zaman, nasıl olduğu bizce bilinmeyen sûra üflemesi

nefs (a.): can, insanın kendisi, kişi, beden, hakikat, cevher, asıl, öz. insanda ve cinde şer, kötülük kuvveti. şeriate yâni dine uymayan isteklerin kaynağı. buna nefsi emmâre de denir.

neseb (a.): soy, şecere, çocuğu ana ve babaya bağlayan kan bağı.

nev-cüvân (f.): taze genç adam, delikanlı

nice : nasıl

nidâ (a.): seslenmek, çağırarak

nüh (ş.i.): peygamberlerin büyükleri olan ve kendilerine ülü'azm denilen altı peygamberin ikincisi

od : ateş

'oşmân : üçüncü halifedir. ilk müslüman olanların üçüncüsüdür. resulullah'ın iki kızı ile evlendiği için "zi'n-nureyn" denir. hicri 35 senesinde şehit edildi.

öçür- : söndürmek

'ömer : resulullah'ın ikinci halifesidir. aşere-i mübeşşeredendir. resulullah'ın kayın pederi, hazret-i ali'nin damadı idi. İslam'ın adaletini bütün dünyaya tanıttı. hicri 23 senesinde şehit edildi.

ön ü soñ : önünde, sonunda

ötün- : şefaât istemek, niyaz etmek, dilemek

pâdşâh : allahü teala kast ediliyor.

pâre pâre (f.) : parça parça

peygamber (f.): allahü teâlânın, emirlerini ve yasaklarını kullarına bildirmeleri için insanlar arasından seçtiği ve kendilerine mucizeler verdiği zâtlar

pîr (f.) : yaşlı

rahîm (a.): allahü teâlânın esmâ-i hüsnâsından (ism-i şeriflerinden). âhirette yalnız müslümanlara acıyan

râvî (a.): rivayet edici, nakleden; duyduğu veya gördüğü bir sözü, bir işi, bir olayı başkasına haber veren

resûlullâh (a.) : allah'ın resulü.

revâ (f.): lâyık, uygun

rîhu'l-'akîm (a.) : ad kavmi üzerine azap olarak gönderilen uğultulu, soğuk ve şiddetli rüzgar, kur'an-ı kerimde "rîh-i akîm",

"sarsar", "azab-ı elim" ve "atiye" olarak bildirilmektedir.

rûh (a.) : can; bedene hayâtiyet (canlılık) veren kuvvet.

sa'îr (a.) : cehennemin ikinci tabakası.

şaf (a.) : saf, bir sıra dizilmiş şey, bir şeyi sıra ile uzun uzadıya dizmek

şakar (a.): cehennemin üçüncü tabakası

şal- : dahil etmek, bırakmak

şalevâf (a.) : peygamber efendimizin ismi anıldığında, işitildiğinde veya yazıldığında söylenen ve yazılan "sallallahü aleyhi ve sellem". sözü ve benzerleri için kullanılan "sâlât" kelimesinin çoğulu.

şâlih (a.): dinin emir ve yasaklarına riayet eden, uygulayan, iyi ve salih amel sahibi kimse.

sa'y (a.) : çalışma, çalışıp çabalama, gayret sarfetme, bir maksadın meydana gelmesi için elden geleni yapma

selâsil (a.) : zincir gibi olanlar, zincirler

sın : kabir

şirâf (a.): cennet'e geçilmek üzere, cehennem üzerine kurulmuş, mâhiyeti kesin bilinmeyen köprü.

sîrâc (a.) : ışık, kandil, meşale, aydınlatma aleti.

şoymac : beden, çıplak vücut, kirli elbise.

şür (a.) : kıyâmet kopacağı zaman, dört büyük melekten biri olan isrâfil aleyhisselâmın üfleyeceği, nasıl olduğu bilinmeyen boru.

sü'al (a.) : soru

şübür (a.): metinde cehennemin üçüncü tabakası olarak belirtiliyorsa da hiçbir kaynakta böyle bir bilgiye rastlamadım. kaynaklarda "helâk" gibi ifadeler geçmektedir.

şâh-ı kadîm (f.a.): kadîm olan, yani varlığının evveli, başlangıcı olmayan allahü teala kast edilmektedir.

şâz (f.) doğru şekli "şâd". sevinçli, şen.

şefî' (a.) : şefaât eden, bir suçun, günâhın bağışlanması için vâsita, aracı olan.

şefkat (a.) : acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
şerh (a.): açıklama, izah etme
şevk (a.): şiddetli arzu, çok meyil ve heves
şeyh (a.): yaşlı, ihtiyar, bir kabilenin ileri geleni.

şol : o, şu

tâc (f.): hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

tabîb (a.) : tabib, doktor, hekim.

tâhir (a.) : temiz.

tahûr (a.) : hem temiz hem temizleyici, çok temiz, cennette verilecek kalp temizleyen tahûr şarabı.

taleb (a.) : talep, isteme, dileme.

tâlih (a.): salih'in zıddı. kötü amel sahibi, bozuk ve kötü işler yapan.

ţamû : cehennem

terâzû (f.) : tartı, terazi, kıyâmet günü insanların günâh ve sevâbını tartan ve nasıl olduğu bilinmeyen terâzi.

terk (a.) : terk etmek, salıvermek, bırakmak.

tevbe (a.) : haram, günah işledikten sonra, pişman olup, allahü teâlâdan korkmak, bir daha yapmamaya karar vermek

tezarru' (a.) : 1. kendini alçaltarak, aşağı görerek, allahü teâlâyâ yalvarma. 2. tövbe etmek.

tohm (f.) : tohum

ton : cübbe.

toy : düğün

tûl-i emel (a.) : uzun emel; zevk ve safâ sürmek için çok yaşama arzusu. ibâdet yapmak için çok yaşamağı istemek tûl-i emel olmaz.

türâb (a.) : toprak

uçmağ (uçmağ) : cennet.

uğurlayın : gizlice.

uğurluğ : hırsızlık

ur- : üfleme, vurma, koymak

urın- : giyinmek

uş : işte, şimdi, ancak, çünkü.

uşağ : küçük, çocuk.

ümme (a.) : topluluk, cemâat, bir peygambere inanan tâbi olan insanlar. bir dine bağlı topluluğun tamamı.

ünde- : çağırmak, davet etmek.

ünle- : davet etmek.

'üryân (a.) : çıplak

üstâz (a.) : üstad, hoca

varıcağ : varınca

vâriş (a.) : mirasçı

vaşf (a.) : sıfat, bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl, bir kimsenin veya şeyin durumunu anlatarak tarif etmek.

ve bihî nesta'in (a.) ondan yardım dileriz

vefâ (a.) : ahdinde, sözünde durma, sevgi ve dostlukta sebat ve devam.

velî (a.) : allah'ın rızasını kazanmış sevgili kulu; her şeyi allahü için seven ve her işi o'nun rızası için yapan, her an allahü ile bulunan, gafletten uzak kimse, eren.

veyl (a.) : cehennem'de bir vâdinin adı.

yağa : kenar, kıyı

yarlığa- : bağışlamak, affetmek

yaşın yaşın : gizli gizli, için için.

yazuğ : günah, cürüm

yazuğlu : günahkar.

yeñeldiñ : azaltın (?).

yil : yel, rüzgar.

yil- : koşmak, hızlı yürümek, esmek.

yügrük : hızlı giden, çok koşan.

zâif (a.) : zayıf, güçsüz, takatsız, gevşek.

zakķüm (a.): cehennem'de bir ağacın ismi, cehennemliklerin yiyeceğı. gösterişi güzel, çiçekli ve zehirli meyvesi olan yâsemine benzeyen bir bitki ismi.

zânî (a.) : zina eden.

zârî [zârî] (f.) : ağlayıp sızlama.

zâviye (a.) : köşe, تنها yer

zebânî (a.) : cehennem'de vazife gören melek.

zîre [zîrâ] (f.) : çünkü

ziyân (f.) : zarar, ziyan, kayıp, hasar

zâhir (a.) : görünen, âşikâr olan. açık, belli, meydanda olan.

zeñil (a.) : hor, hakir, alçak, aşağı tutulan.

Kaynakçalar

Bilgin, Azmi, "Eski Anadolu Türkçesinde Karışık Dil Unsurları Taşıyan Eserler ve Dil Özellikleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, sy. 93, Aralık 1990, s. 63-76.

Çelebioğlu, Amil, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 1998.

Çelebioğlu, Amil, *Türk Edebiyatı'nda Mesnevi*, İstanbul 1999.

Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara, 1986.

Gıyaseddin Muhammed bin Celeleddin, *Gıyasu'l-lugat*, Tahran 1362.

Lutfi, Muhammed, *Hulâsâtü'l-Hakâyık*, İstanbul 2006, s. 640-651.

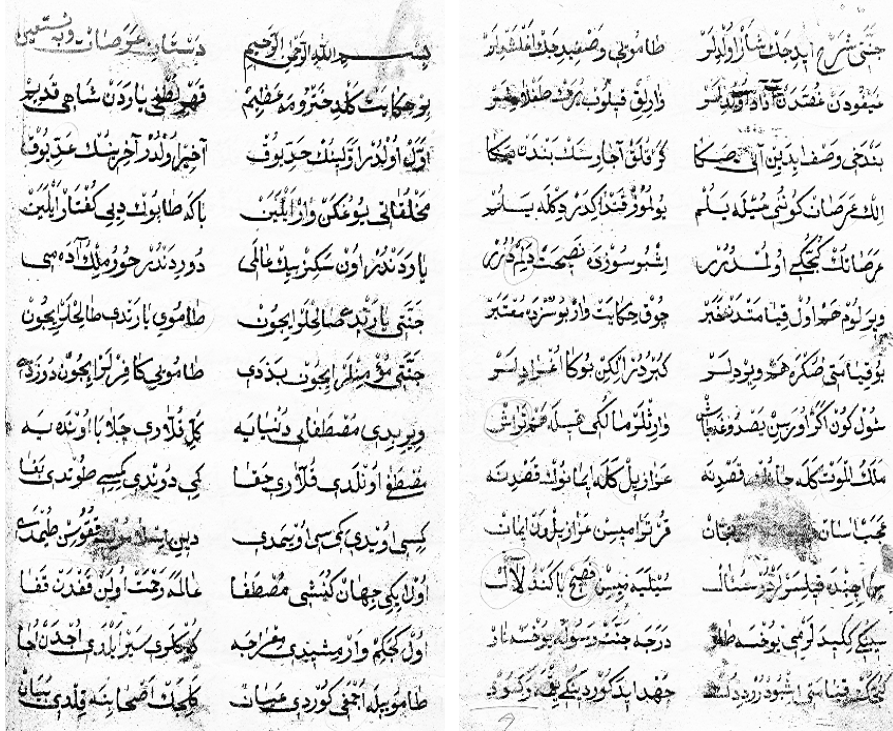
Muin, M., *Ferheng-i Fârsî*, Tahran 1371.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiri Sözlüğü*, Ankara 1990.

Tâhirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, İstanbul 1973 (2. bsk. 1984).

Yahyaoglu, *Destân-ı Arasât*, OFS nüshası, s. 1-17.

Yahyaoglu, *Rivâyet-i Mahşer-i 'Arasât ve Münacât-ı Muhammed Mustafâ (Sallallahu aleyhi vesellem)*, Milli Kütüphane, Arşiv No: 06 mil yz a 3548/, Dvd No: 192, Ypr. 33b-37b.

Destân-ı Arasât - I

Destân-ı Arasât - II

دو ندم اولدیا مسنده هجره
 جوق چكاست ناز بوسوده مسير
 اولد زما نونك بشكاري طار اولد
 دنيه سون فاصلي شون اولد
 قلميه ما لالتز ملكه مكل
 بخل نلا دولد في طول اولد
 اولد زما نونك بيزر اولد
 نوجوانك فاسفي ناي اولد
 فلينا خانون كيشه لردو حيا
 بوجان لي ابدن حمر سوما
 بيزلن يكشلا مزينت انيكه
 دكده كيشه دهن بوجده نعيمه
 فنده ايحانه ودر بسه مصوله
 فنه سيمد دارسه ايشر فنده
 بو خلايق اولد فو كشمه اولد
 دكده لوزوما يسر طوي اولد
 بوجش فلنا يسر حفا عايد
 بو وكدن فلنا است هكره فوب
 پاوشناه اسرافله اموا ليه به
 صو كور كور كور كور كور
 صورا وادي ايشه طونو ايشه
 چنكم اولد اسرافيل صورده لردن
 اجدن اشرك بجه نيك اولد
 بيزرند هب خلايق دك اولد
 كينك سفل كك كك كك اولد

Destân-i Arasât - III

بار بار اوله كوكور سوكمه
 اعليلت لردن كيه دنوكه
 فوريه دكيز لوجنه صلور
 بون بيلن ادي بجه مكر
 كوشله اديك بوي ديكه
 چار فلكدن ميل فدرين ايه
 حوصلا بار اولد دشكاي
 طاهر اولدن بو فاق شبايق
 نه فدر كيو مخلوقات كل مشق
 اول صو ك اولد شوب اوليندك
 توتيه بيز بونلري شيكه انه
 بيزن قوميه كم بيزو بيشه
 كرا نجه دشكه بيكد يسر
 بين دمزم بغي اسنا بيله ديسر
 مخلوقك تراج اولد بيره ايشه
 بيز حصركي بوي صوليسر
 يك بيزوك لوزويه اولد فونه
 ايشدا مدي پاوشاهت فدرين
 مرسش ايا غينه طباي فوبيسر
 حوصلا نانت قوس ايشك
 ذي تعال الله بايزن حكمت
 كك كك فف ايشك
 ايشدا مدي مخلوقك حال اولد
 كيرا كادر حقي قبله مصل
 اولد اسرافيل دركون خدا
 ان ايجي صوروي سلسله
 لفظ فدرت جون كا اسرافيله
 اولد اوله كوكور سوكمه
 اعليلت لردن كيه دنوكه
 فوريه دكيز لوجنه صلور
 بون بيلن ادي بجه مكر
 كوشله اديك بوي ديكه
 چار فلكدن ميل فدرين ايه
 حوصلا بار اولد دشكاي
 طاهر اولدن بو فاق شبايق
 نه فدر كيو مخلوقات كل مشق
 اول صو ك اولد شوب اوليندك
 توتيه بيز بونلري شيكه انه
 بيزن قوميه كم بيزو بيشه
 كرا نجه دشكه بيكد يسر
 بين دمزم بغي اسنا بيله ديسر
 مخلوقك تراج اولد بيره ايشه
 بيز حصركي بوي صوليسر
 يك بيزوك لوزويه اولد فونه
 ايشدا مدي پاوشاهت فدرين
 مرسش ايا غينه طباي فوبيسر
 حوصلا نانت قوس ايشك
 ذي تعال الله بايزن حكمت
 كك كك فف ايشك
 ايشدا مدي مخلوقك حال اولد
 كيرا كادر حقي قبله مصل
 اولد اسرافيل دركون خدا
 ان ايجي صوروي سلسله
 لفظ فدرت جون كا اسرافيله

Destân-i Arasât - V

بينك احمك كالونه حواي
 كسته بوييه اولد اسرافيل
 طنرا اشنا يتلدي صالكر
 كوكوي بيز دكده صالكر
 كچه بونك ازييه جف مان
 ايكه كين اولد صور انكهاش
 جلد بزايله نونك امله حال
 حق تعال باق كندوس فكل
 ديهه فاق مال اولك م وين
 ملاك بولدا عيشه كوشه كيسان
 بقوله تعالون الملك
 اكيوم ريدله لوزوجن انقهاش
 بويل امر ليك شاهي فد بيز
 كم ادين راولد بيز انقمم
 انك بوزده بيز ايد بيز
 ماذ قوسلك كورن كس بيز
 مرش ايشنه فاله بيلويد بيز
 صال و زدي حق تعال اسديت
 پاوشناه دستور و بيزه اسرافيل
 نه شهر لوزويسر فدره خور اولد
 طابوب بيز بيزه هجر اوريسر
 بوجلوي ايفنا صا اوريسر
 مريد مشرف قوس اولد دوز
 بيزون با مكي هب اسيسر
 بيزمان شيله اسرافيل اسيسر

Destân-i Arasât - IV

چون اسرافيل ايجي صوري
 اولد بيز اعليلت لردن كيه دنوكه
 چونيكه اسرافيل صوري نفع ايه
 نكدر و و دارسه جسمه كره
 مصطفا كوتون طبر قون بدين
 اعقبه ايشد ديوانش انقشيب
 كله جبر ايلد بيه يا مصطفي
 بون اولد كنده كيه قولا سرفا
 كورن احمق دن اكا در بوتاي
 شعله سسته ايزميه اولد اسرافيل
 اوله پكامل ايشد حل طون
 سيز كچون كلد كچيون بون جون
 اوله اسرافيل ايشد بيز مكم
 اولد مزار ايلد ايشد بيز ايراف
 ديكه با امد لواقدن اكه باف
 كبور كور حفي اورونه نكاه
 اول طلاه ناي كانه دكاه
 اهدى و ك براغه بند و ركو
 براغي عسر شدن بجا دند و ركو
 مصطفا مرش اولد سينه جوت كك
 ايشدا مدي ايشد اهل خالي
 جوت خلايق ايشك دكده
 قوس مخر بيز بيزه ديسر
 اولد بيز اعليلت لردن كيه دنوكه
 چونيكه اسرافيل صوري نفع ايه
 نكدر و و دارسه جسمه كره
 اعقبه ايشد ديوانش انقشيب
 كله جبر ايلد بيه يا مصطفي
 بون اولد كنده كيه قولا سرفا
 كورن احمق دن اكا در بوتاي
 شعله سسته ايزميه اولد اسرافيل
 اوله پكامل ايشد حل طون
 سيز كچون كلد كچيون بون جون
 اوله اسرافيل ايشد بيز مكم
 اولد مزار ايلد ايشد بيز ايراف
 ديكه با امد لواقدن اكه باف
 كبور كور حفي اورونه نكاه
 اول طلاه ناي كانه دكاه
 اهدى و ك براغه بند و ركو
 براغي عسر شدن بجا دند و ركو
 مصطفا مرش اولد سينه جوت كك
 ايشدا مدي ايشد اهل خالي
 جوت خلايق ايشك دكده
 قوس مخر بيز بيزه ديسر

Destân-i Arasât - VI

بوند و مصیبت ایندی که
 یادش آمدن غم و حزن است
 سوره فشتهمه انگریستان
 جنتش از جنة کور و بیخه برف
 نه بیخه حرمت ایند که حاجی
 نیک ایشلد و کسه اوله جنب
 مصیبت آغوشی طغیبت
 ظلم بولون بوند سبیل بیخه
 اندر باجره شلرید بوند جان
 نوید سز آخره که کوه بشد
 مهر اوله هر سبیله مبه دالری
 بیخه بوز صوبی د کورسیرین
 و طمانیدیم شهید

بوند و مصیبت ایندی که یادش
 یادش آمدن غم و حزن است
 سوره فشتهمه انگریستان
 جنتش از جنة کور و بیخه برف
 نه بیخه حرمت ایند که حاجی
 نیک ایشلد و کسه اوله جنب
 مصیبت آغوشی طغیبت
 ظلم بولون بوند سبیل بیخه
 اندر باجره شلرید بوند جان
 نوید سز آخره که کوه بشد
 مهر اوله هر سبیله مبه دالری
 بیخه بوز صوبی د کورسیرین
 و طمانیدیم شهید

Destân-i Arasât - VII

Destân-i Arasât - VIII

بیخه لوزیر اطلیل کیم کچه
 بیزلانت کیمی کیمسیر کچه
 بلددم کیمی کیمسیر کچه
 بیخه لوزیر کیمی کیمسیر کچه
 بیخه لوزیر کیمی کیمسیر کچه
 الهی بیلک بیخه اوله اول کونغان
 آجه انوز خیر هم سبیله بکه
 حذقی کیمسیر کیمی کیمسیر کچه
 بید کوزک صوبی کیمسیر کچه
 سوزلر کیمی کیمسیر کچه
 طوی صوصا بیدین دکه سکا
 بیخه قاتن بوز بوندن اشغنا
 اشغنا سبیله سبیل طمانیدیم

هم کیمی طمانیدیم کیمسیر
 بوز کیمی طمانیدیم کیمسیر
 ایدوم درد کیمی طمانیدیم
 ان طمانیدیم کیمی کیمسیر
 جود کیمی طمانیدیم کیمی کیمسیر
 اوردوش طمانیدیم کیمی کیمسیر
 طمانیدیم کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 طمانیدیم کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 اوندن کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 قرآن کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 اللز اولب سوز کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 شوید بالین کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر
 حذقی کیمی کیمسیر کیمی کیمسیر

Destân-i Arasât - IX

Destân-i Arasât - X

خشم ایویس یارین ایلغ حنا
 کینلا دوش یار سوزاؤ ده
 مکر انار کومیه تویه قیلا
 سینه یلوم صفیندن طلا منک
 فر توپا وشدن کماؤد قلمنک
 اؤد سوزاؤ زور کدن یفسلری
 ما اصلن اؤد عذاب ویزلر
 وصف ایدم سوزاؤ کلمن طلو
 قلاؤن اؤک قیاس ان بائینی
 قوش کی طام اؤچنه قزیک ان
 نه کوکل اؤدنه کماؤد کماؤد
 بوزاؤ سینه سوزاؤ سوزاؤ
 سوزاؤ بوق قیلاؤد باؤنک
 شنه صوقه اؤچنه جاناری
 نکر یه دلمدن اؤن اؤدینه لار

Destân-i Arasât - XI

کسکوز بندن بیکلک سوزاؤ
 حوقمائی دن سوزاؤ اؤدینه
 نونج اؤننه جن نفع قیلر لار
 ایشور دن سوزاؤ سوزاؤ بولر
 نین سوزاؤ بلمسز نه نین سوزاؤ
 انار لار کله دیشنه بیلدیم
 کلمی سوزاؤ اؤن سوزاؤ ماؤجان
 مکر اؤن اؤهم قیلر سوزاؤ طلب
 انلشال اؤه بوزاؤ کولر لار
 زاروق ندر اؤن سوزاؤ سوزاؤ
 بوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 ایشور اؤن اؤهم کماؤد سوزاؤ
 بولنه اولنه اؤن سوزاؤ سوزاؤ

Destân-i Arasât - XIII

نکه بیکر نله خودا اؤچوب قانار
 اولین بائیندن اؤدور وطلنا
 یوز اؤقدوق بیهه جله و بوزاؤ
 اؤد بقیس سوزاؤ لار اؤن اؤن
 بولم قتم سوزاؤ ویز لار
 اؤچنه بوزاؤ کماؤد کماؤد
 حوقمائی ده جوتکه اؤن اؤن
 کماؤد قانوق و زار اؤن اؤن
 کماؤد سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 باؤن اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 ایشور دن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 صمیم اؤن اؤن اؤن اؤن اؤن
 اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ

Destân-i Arasât - XII

استماع اؤن اؤن اؤن اؤن
 دبلر دینس سوزاؤ حقدن اؤن
 موسی اؤن سوزاؤ سوزاؤ
 بکلین سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 باؤنک نفس قایس قوزاؤ سوزاؤ
 قبلی اؤن سوزاؤ اولر زمان
 کماؤد سوزاؤ قایس قوزاؤ سوزاؤ
 کل کوزیلر خاص اؤن سوزاؤ
 باؤنک سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 مکر اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 بوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 اؤن اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 اؤن اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ
 اؤن اؤن سوزاؤ سوزاؤ سوزاؤ

Destân-i Arasât - XIV

